

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZAM.
 MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA VI. EM. 607.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZASÁBÓL
 A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MERNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETNEK

SZERKESZTŐ-BIZOTTSAGA.

FŐSZERKESZTŐ: **Dr. ALKÉR SÁNDOR** M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR
 M. KIR. POSTATANÁCSOS.

TARSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF
 M. KIR. POSTAFŐMERNÖK.

A tengerentúli táviróforgalom időszerű kérdéseinek megbeszélése tárgyában tartott bécsi értekezlet.

Irta: **Dr. HAVAS FERENC** m. kir. postatanácsos.

Réunion à Vienne au sujet des questions actuelles du trafic télégraphique transocéanique. Par le dr. François Havas, Conseiller des Postes. L'auteur, participant à la réunion susmentionnée, fait connaître les questions discutées à l'occasion de cette réunion ainsi que les décisions qui y ont été prises. Ce sont: 1. Interdiction de la transmission postale des télégrammes (lettre-télégrammes) dans le trafic avec l'Amérique. 2. Moyens propres pour assurer une telle interdiction. 3. Relation des représentants des Sociétés de câble et de radio vis-à-vis des Administrations. 4. Taxes des lettre-télégrammes dans le trafic avec l'Amérique. 5. Rabais, payé par les Sociétés aux expéditeurs (destinataires) des télégrammes. 6. Télégrammes d'Etat à taxe réduite dans le trafic avec l'Amérique. 7. L'attitude dans la question d'un service télégraphique direct avec l'Amérique. 8. „Statut“ du Projet de Convention Unique, proposé par l'Administration Suisse.

Mindazok, akik a tengerentúlra irányuló táviróforgalommal akár mint e forgalomban résztvevő üzletfelek, akár mint e táviratok kezelésében érdekelt postai alkalmazottak foglalkoztak, már hosszabb idő óta megállapíthatták, hogy e táviratok megkülönböztetett figyelemmel részesültek az ú. n. európai díjrendszerű táviratokkal szemben és pedig úgy a feladók, de még inkább az e táviratok tengerentúli továbbításában érdekelt kábel- és rádiótársaságok részéről.

Táviróüzletszabályzatunk, illetőleg Táviró-Díjsszabásunk ugyan a feladó tetszésére bízta annak az útvonalnak a kiválasztását, melyen e táviratok a rendeltetési helyig továbbítandók s Táviró-Díjsszabásunk fel is sorolja azokat az utakat, melyek rendelkezésre állanak, mégis köztudomású, hogy a legtöbb ilyen távirat, illetőleg táviratlevél feladásával kapcsolatban a feladó választása nem alakulhatott ki szaba-

don, hanem azt külső tényezők sokféle módon bizonyos útvonalak javára befolyásolni igyekeztek. E tényezők az óceáni útszakaszon érdekelt kábel-, illetőleg rádiótársaságok üzletszerző képviselői (ügynökei) voltak.

A Táviró-Díjszabás szerint ugyan a transzocéáni továbbításban érdekelt kábel- és rádiótársaságok legtöbbje díjainak egyenlősítésével látszólag lemondott az egymással szemben kifejtendő versenyről; ez a versenyről való lemondás azonban csak látszat szerint volt meg, a színpalak mögött annál jobban igyekeztek a társaságok egymás elől a táviratanyagot elhalászni s a feladókat útvonaluknak igénybevételére rábírní.

A feladók eme befolyásolását a társasági képviselők többféle módon igyekeztek elérni. Egyik leggyakoribb s már régóta alkalmazott módja az üzletfélszerzésnek az volt, hogy a társasági képviselők mindazonokon a helyeken, ahol a tengerentúlra táviratot feladni szándékozó feleket sejtették (nagy szállodákban, utazási- és hajótársasági irodákban, stb.) a társaság útjelzésével már ellátott táviratürlapokat osztogattak ingyen, sőt ilyen táviratürlapokat tartalmazó tömbökkel a nagyobb szállodák és utazási irodák portásait ugyancsak ingyen ellátták abból a célból, hogy az ürlapok szükség esetén a feladóknak rendelkezésére álljanak. Ugyancsak már régebb idő óta gyakorolt üzletszerzési mód volt az is, hogy a társasági képviselők a nagyobb táviratfeladókat (nagybankokat, nagykereskedőket, kivitelre dolgozó iparvállalatokat, külföldi követségeket, stb.) személyesen felkeresték, rábeszéltek őket útvonaluk igénybevételére s őket a társasági útjelzéssel már ellátott táviratürlapokkal szintén ellátták.

E két üzletszerzési mód ellen a táviróigazgatások nem tettek kifogást, mivel azokat a nemzetközi távirószolgálati szabályat, illetőleg az üzletszabályzat határozatait, mint megengedett reklámtevékenységet vették számba.

Több transzocéáni kábel- és rádiótársaság azonban rájött arra, hogy ez az üzletszerző tevékenység saját szempontjából nem eléggé célravezető, mert ezt a legtöbb társaság egyaránt gyakorolta. A társasági verseny tehát üzleti érdekeinek előmozdítása érdekében olyan eszközökhöz kezdett folyamodni, melyektől nagyobb eredményeket várt.

Igy rájöttek bizonyos, a nyugateurópai partokon kábelvégponttal, illetőleg rádióállomással bíró társaságok arra, hogy az ezek között a tengerparti államok, elsősorban Anglia és az Egyesült-Államok közti forgalomban rendszeresített éjjeli kábellevelek (Nightletter) oly olcsó díjszabásúak, hogy érdemes a középeurópai államokban a feladóktól az ilyen Északamerikába szóló kábelleveleket összegyűjteni, azokat postai úton boríték alatt az illető nyugateurópai parti államba a társasági irodának elküldeni s ott adatni fel őket az olcsóbb díjszabás szerint, ami által egyrészt a kontinentális államokban érvényes díjszabásnál jóval olcsóbb díjakhoz juttathatják üzletfeleiket, másrészt a társasági vonalakra az éjjeli órákban, mikor azok úgyis csak gyengén vannak foglalkoztatva, tekintélyes anyagot irányíthatnak. Azzal persze a társasági képviselők nem sokat törődtek, hogy ezzel az eljárással a középeurópai táviróigazgatásokat tekintélyes összegekkel

megkárosítják, mert táviróhivatalaiktól a táviratokat, illetőleg táviratleveleket elvonják, s azokat az európai útszakaszon a postai útra terelik.

Azt is megállapították egyes társaságok, hogy rájuk nézve az a néhány év előtti társaságközi megállapodás, mely az északamerikai viszonylatokban valamennyi társaság számára (a Radio Varsovie kivételével) azonos díjtételeket szabott meg, tulajdonképpen kellemetlen s módját keresték annak, hogyan is lehetne a megállapodásnak e pontját valahogyan megkerülni. Erre rövidesen rá is jöttek az utólagos díjvisszatérítés (rabatt) fizetésének elfogadásával, mely tulajdonképpen a társaságközi megállapodás be nem tartása.

Azok a társaságok, melyek erre a két utóbb említett üzletszerzési módra (postai továbbítás, rabatt) ráléptek, ezt abban a feltevésben tették, hogy a társaságok nagyobb része nem fogja tudni az üzleti versenynek ezeket a sakkhúzásait utánózni s így néhány társaság a többivel szemben bizonyos helyzeti előnyöket fog élvezhetni.

Ami az európai útszakaszon a postával történő továbbítást illeti, úgy ez a remény bizonyos fokig igazolt is volt, mert ennek a továbbítási módnak az igénybevétele főleg csak azoknál a társaságoknál fizeti ki magát, melyeknek Angliát, esetleg Franciaországot Amerikával összekötő transzocéáni vonala van. Ugyanis az Anglia—Északamerika közti transzocéáni útszakasz, mivel a többenél jóval rövidebb, következésképpen a legolcsóbb is, azonkívül pedig az Anglia és Északamerika közti éjjeli táviratlevél-díjszabás még ezen túlmenően is annyira olcsó, hogy az európai kontinentális államokból eredő éjjeli kábelleveleknek Angliáig postával és onnan az olcsó angol-amerikai táviródíjszabással való továbbítása az üzlet szempontjából nagyon kecsegtetőnek mutatkozott.

Ami a rabattfizetést illeti, az azt alkalmazó társaságok abban bíztak, hogy az ú. n. nagy üzletfeleknek titokban juttatott utólagos díjvisszatérítésről a többi társaságok esetleg nem szereznek tudomást, vagy pedig pénzügyi akadályok miatt ezt a visszatérítést nem vállalják. Ily módon biztosra vették, hogy ők a többiek rovására aránylag több táviratot fognak vonalaikra csábítani, mint amennyi engedmény nélkül feladásra kerülne. A rabattfizetés maga nem is történt mindig oly módon, hogy az üzletfélnek egyszerűen a táviróhivatali felvevőablaknál feladott s a társaság útjelzésével ellátott távirata után a díjszabásszerű szódíjból bizonyos meghatározott filléreket fizettek vissza, hanem a díjvisszatérítés titkos jellegének még erősebb biztosítása érdekében esetleg oly módon, hogy az illető nagyforgalmú félnek, mondjuk egy nagybanknak, évente utaltak át nagyobb összeget például az alkalmazottak karácsonyi megajándékozásának céljaira. Ezzel kétségkívül erős nyomást gyakoroltak úgy a vállalat vezetőségére, mint alkalmazottaira a társasági útjelzés minél gyakoribb alkalmazására. Nem titok, hogy a társaságok a szállodai portások által a vendégektől átvett s a társaság útjelzésével ellátott táviratok után a portásnak adtak bizonyos borralalónak számító, tulajdonképpen azonban díjvisszatérítés vagy jutalék jellegével bíró díjazást, avagy egyes nagyvállalatok táviróügykörét ellátó tisztviselőket próbálták ugyanilyen módon — esetleg felsőbbségük tudta nélkül — befolyá-

solni. Szóval a társaságok képviselői kifogyhatatlanok voltak az utolsó években a nem egészen helytálló üzletszerző tevékenység kifejtése terén, amivel nemcsak a többi társaságot károsították meg, hanem még a középeurópai távíróigazgatásokat is, melyeknek az anyagi károsodás mellett még kellemetlenséget is szereztek.

Ebben a helyzetben a kontinentális középeurópai államok távíróigazgatásai rájöttek arra, hogy az érdekeiket sértő üzletszerző tevékenységgel szemben csak úgy tudnak eredménnyel szembeszállni, ha valamennyien egyöntetű elvek szerint járnak el a társaságokkal szemben. Hogy a követendő eljárásra nézve megállapodjanak, a lassú írásbeliség helyett a sokkal több eredményt ígérő szóbeli tárgyalásokat választották. Így törént aztán, hogy a folyó év október hó 12-én az osztrák posta és távíróigazgatás kezdeményezésére Ausztria, Csehszlovákia, Magyarország és Svájc képviselői Bécsben a tengerentúli távíróforgalom időszertű kérdéseinek megbeszélésére 4 napos értekezletre ültek össze, melyen a Rádió Austria és a Rádió Svájc társaságok is képviseltették magukat.

Az értekezlet tárgysorozatán, amint arról lapunk mult számának „Hirek” rovatában már megemlékeztünk, a következő kérdések szerepeltek:

1. A táviratok (táviratlevelek) postai továbbításának megtiltása mindkét irányú forgalomban, a C. C. I. T. ajánlásának megelelően.

2. Mely eszközök volnának hatásosak az ilyen irányú tilalomnak az érdekelt társaságok által való betartásának biztosítására.

3. Milyen a helyzete a távíróüzem szempontjából az egyes országokban a társasági képviselőknek? Meg lehet-e tiltani a társasági képviselőknek a táviratoknak a közönségtől oly célból való átvételét, hogy azokat a távíróhivatalokhoz továbbítsák feladás végett?

4. Megállapodás ama általános elvekre nézve, melyek az Amerikába szülő táviratlevelek díjainak megállapításánál a társaságokkal történő tárgyalások folyamán követendők volnának.

5. Állásfoglalás az egyes társaságok által a feladókknak juttatott utólagos díjvisszatérítés (rabatt) kérdésében. Esetleges intézkedések ennek megakadályozására.

6. Díjkedvezményes állami táviratok.

7. Állásfoglalás a rádiótávíróforgalom monopolisztikus jellegű lebonyolításával kapcsolatban.

8. A nemzetközi távíró-unió szabályzatának (statut) megalkotását célzó s az 1932. évi madridi nemzetközi távíróértekezlet elé terjesztendő svájci javaslat.

Az értekezlet az osztrák posta- és távíróvezérigazgatóság bécsi palotájának tanácstermében ült össze s azt dr. Aigner osztrák posta- és távíróvezérigazgató nyitotta meg. A résztvevő igazgatások közül a svájci igazgatást dr. Furrer távíróvezérigazgató és Speidel titkár, a csehszlovák igazgatást dr. Kučera Ottó min. tanácsos, az osztrák igazgatást Stampfel vezérigazgatósági főosztályvezető, valamint dr. Österreicher és dr. Hartwig min. tanácsosok, mint fődelegátusok, a magyar igazgatást pedig a cikkíró képviselték. Képviseltették azonkívül magukat az értekezleten a Rádió Ausztria és a Rádió Svájc társaságok is, mint amelyek a nevezett két országban a rádiótávíró-üzemet ellátják.

Az előbbi Leist ny. sorhajókapitány, vezérigazgató, és dr. Pack udvari tanácsos, igazgató, az utóbbit dr. Rothen igazgató képviselték.

Az értekezleten a tárgysorozat 1., 2. és 4. pontját együtt tárgyaltuk, mert azok egymással tulajdonképpen szerves összefüggésben állanak. Az értekezleten ugyanis az a felfogás alakult ki, hogy a táviratoknak, illetőleg táviratleveleknek az európai útszakaszon való postai továbbítását főleg a London—Amerika és a középeurópai kontinentális államok és Amerika közti díjszabás aránytalan eltolódása segítette kifejlődni, vagyis az a helyzet, hogy amíg az Angliából Amerikába szóló táviratlevél szódíja csak 20 ar. cts., addig pl. Bécsből ugyanoda a táviratlevél szódíja 50 ar. cts., vagyis több, mint a kétszerese. A postai továbbítás elleni leghatásosabb intézkedés tehát az volna, ha a London—Amerika és Középeurópa—Amerika közti táviratlevél szódíját egymással arányba hoznák és pedig oly módon, hogy főleg ez utóbbi forgalomnak az óceáni szakaszára eső átmeneti díjait, melyek az angol forgaloménál magasabban vannak megszabva, leszállítanák s ezenkívül leszállítanák még az európai útszakaszra eső átmeneti díjakat is. Ha ez megtörténne, úgy legyengülne az a lökő erő, mely a postai továbbításra csábítja a társaságokat és természetesen a táviratózó közönséget is.

Megállapítást nyert azonban az értekezleten, hogy ennek a díjleszállításnak a keresztülvitele egyrészt hosszas tárgyalásokat igényel, másrészt a díjleszállítás mérvének pontos megállapítása is nagyon nehéz, mert annak pénzügyi kihatásai az egyes országokban, sőt a különböző társaságoknál is különféle eredményekre vezetnek. Ilyen körülmények közt egyelőre leghelyesebb, ha az érdekelt igazgatóságok az 1932. évi madridi nemzetközi táviró-értekezlet elé a postai továbbítás eltiltását célzó javaslatot terjesztenek, mely érdekeiket megvédhetné.

Cikkiró e kérdéssel kapcsolatban az értekezleten kifejtette, hogy a magyar igazgatás már terjesztett is a madridi értekezlet elé ily irányú javaslatot, mely szerint a táviratoknak, illetőleg táviratleveleknek összegyűjtése és azoknak boríték alatt postai úton a kábelvégpontig, vagy a tengerentúli rádióösszeköttetés végpontjáig való küldése, mint a nemzetközi postaegyezmény 33. cikk 4. §-ba ütköző cselekedet, nincs megengedve.*) Megemlítette azt is, hogy a magyar igazgatás a postán való küldésnek ezt a módját már a maga részéről az érdekelt társaságokhoz intézett felszólításban el is tiltotta. Ezzel szemben az időközi események és szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ha az összegyűjtött táviratleveleknek közös boríték alatt Magyarországból postán Londonba való küldése minden valószínűség szerint meg is szűnt, egyes táviratleveleknek a feladó által boríték alatt Londonba való küldése, valamint az Amerika—Magyarország irányú forgalomban ilyeneknek Londonból vagy Párizsból közönséges levélben vagy légipostával egyenesen a címzett címére való küldése nem szűnt meg, mert ennek az eljárásnak az eltiltására a londoni

*) Az 1929. évi londoni nk. postaegyezmény 33. cikk 4. §. a következőképpen szól: „A levelekben nem szabad elhelyezni semmi olyan levelet, jegyzetet vagy okmányt, melynek aktuális és személyes levelezés jellege van és amelyek nem a címzettnek vagy a vele együtt lakó személyeknek szólnak“.

nemzetközi postaegyezmény nem nyújtott alapot. Az eredeti magyar javaslat helyett tehát pótlólag oly javaslatot kellene a madridi értekezlet elé terjeszteni, mely a postán való küldésnek ezeket a lehetőségeit is eltiltaná. Cikkíró hivatkozott arra is, hogy Csehszlovákia delegátusa, ki országát a f. év májusában Bernben, a Távíróösszeköttetések Nemzetközi Tanácsadó Bizottságában (C. C. I. T.) is képviselte, már bemutatott ilyen irányú javaslatot, célszerű volna tehát, ha az értekezlet ilyen általános s a postai továbbítás minden lehetőségeit eltiltó javaslat elfogadása s annak a madridi értekezlet elé való terjesztése mellett foglalna állást.

Csehszlovákia delegátusának felszólalása után, ki a berni tárgyalásokon felmerült nehézségekre hívta fel az értekezlet figyelmét, az értekezlet előterjesztésem értelmében határozott s a csehszlovák és magyar delegátusokat megbízta az ilyen irányú javaslatnak a következő tárgyalási napig való kidolgozására.

A kapott megbízásnak eleget teendő, mindketten külön-külön javaslatot dolgoztunk ki, melyeket fel is olvastunk. Az értekezlet, sőt maga Csehszlovákia delegátusa is, a magyar javaslatot tartotta a kitűzött cél elérésére alkalmasabbnak s oly értelemben határozott, hogy a magyar postaigazgatáshoz azt a kérelmet intézi, hogy eredeti javaslatát, mely a postai szállítás valamennyi lehetőségét, amint azt az események már mutatják, nem tudná megakadályozni, vonja vissza s helyette az értekezlet által is elfogadott új javaslatot terjessze elő azzal, hogy e javaslat egyúttal az osztrák, svájci és csehszlovák igazgatások javaslatának is tekintendő, vagyis mint a négy állam csoportjavaslata veendő számba.

Az eredeti javaslat magyar fordításban a következőképpen hangzik:

A nemzetközi szolgálati szabályzat 47. cikkéhez új §-ként a következő szöveg veendő fel:

„Minden igazgatásnak joga van az országához tartozó, távíróval ellátott helyekről eredő vagy ilyenekhez szóló táviratoknak országából vagy országába történő postai szállítását megtiltani, kivéve azokat az eseteket, mikor a szolgálati szabályzat 44. cikkének határozatai (távíróösszeköttetések szakadása) nyerne alkalmazást. Ennek következtében azokat a leveleket, melyek ilyen táviratokat tartalmaznak, a közvetítő hivatalok feltartóztatni s erről a feladási igazgatást értesíteni tartoznak. Az ezekbe az országokba szóló ilyen tiltott postai továbbításra vonatkozó kivánságot tartalmazó táviratokat a közvetítő hivatalok ugyancsak feltartóztatni s erről a felvevő hivatalt értesíteni kötelesek.“

Indokolás: „A kontinentális igazgatások által a Nemzetközi Távíróegyezmény 4. cikkének határozatai értelmében fenntartott nemzetközi távíróösszeköttetések, melyek ez igazgatások országait a tengerentúli kábel- és rádióösszeköttetések végpontjaival kötik össze, az igazgatásokra tekintélyes terheket rónak. Ez igazgatások szempontjából tehát megengedhetetlen, hogy a táviratokat a kontinentális útszakaszon postai útra tereljék s ezáltal távíró-bevételeiket megrövidítsék.“

A javaslatnak a madridi nemzetközi távíróértekezlet által való

elfogadása esetén tehát a postán való továbbítás lehetősége mindkét irányú forgalomban tilos lesz és pedig úgy az egyes táviratoknak, mint az összegyűjtött tömeges táviratküldeményeknek ily módon való továbbítása.

Az értekezleten az a felfogás jutott kifejezésre, hogy addig is, míg a nemzetközi szolgálati szabályzat megfelelő kiegészítése megtörténik, az esetleg e.lenálló társaságokkal szemben, az érdekeiben sértett igazgatás leghelyesebben úgy jár el, ha díjszabásából az illető társaság útját törli, amit annál is inkább megtehet, mivel a nemzetközi szolgálati szabályzat 43. cikke szerint a feladónak tulajdonképpen csak ahhoz van joga, hogy táviratának vezetőkes vagy drótnélküli táviróval való továbbítását határozottan kiköthesse, amit a „fil”, vagy „anten” jelzés alkalmazásával érhet el. Viszont a nemzetközi táviróegyezmény 8. cikke szerint minden kormánynak meg van ahhoz a joga, hogy meg nem határozott időre a nemzetközi táviróforgalmat bizonyos vonalakon felfüggeszthesse. Valamely társasági útvonalnak a táviródíjszabásból való törlése ellen tehát kifogást tenni nem lehet.

A társasági képviselők által az egyes országokban elfoglalt helyzet megvitatásával kapcsolatban, mely a tárgysorozat 3. pontja volt, általános volt az a vélemény, hogy e képviselők nem tekinthetők másnak, mint a társaságok által az üzleti propaganda kifejtése céljából az illető országba küldött ügynököknek. Ezt legjobban az a tény is bizonyítja, hogy a társaságok anyaintézetei az illető országban megbízott ügynököt a táviróigazgatásoknál be sem jelentik s így az igazgatásoknak azok működéséről tulajdonképpen hivatalosan nincs is tudomásuk. Ezért leghelyesebb, ha az igazgatások felmerülő esetekben levelezésüket kizárólag a társasági központtal bonyolítják le. Ez annál is inkább indokolt, mert pl. táviratfelszólalási ügyekben az ügynökök alatszolgáltatással úgy sem állhatnak az igazgatások rendelkezésére s előforduló esetekben megfelelő tájékoztatásért, illetőleg utasításért úgyis csak a társasági központhoz tartoznak fordulni.

Ami a táviratoknak a felektől feladás végett való átvételét illeti, az igazgatások az átvétel ellen nem kívántak semmit sem tenni addig, míg egyszerű szívességi tényről van szó, amit bárkinek jogában áll gyakorolni. Egyes országokban, nevezetesen Ausztriában és Csehszlovákiában a helyzet azonban már súlyosabb, mert Bécsben a nagyobb társaságok felvevő irodákat rendeztek be, melyeknek működésére a közönség figyelmét a városban elhelyezett reklámtáblákkal hívják fel. Prágában pedig az egyik amerikai hajóstársaság veszi át ugyancsak ily módon irodájában a táviratokat a felektől, részben azért, hogy azokat alkalmazottjával feladás végett a táviróhivatalba küldje, részben pedig azért, hogy azokat a már említett módon postai úton továbbítsák az őket érdeklő tengerparti országba. E társasági felvevő irodák azonkívül Bécsben a táviratokat a feladóktól távbeszélőn is átveszik, amiért semmi díjat sem számítanak fel a feladónak, míg az igazgatás a feladóktól a távbeszélőn való bemondásért 30 garas közvetítési díjat szed.

Igy állván a dolgok, Ausztria és Csehszlovákia képviselői olyértelmű nyilatkozatot tettek, hogy igazgatásaik a társasági felvevő irodák működését betiltják azzal az indokolással, hogy a nyilvános

távíróüzem fenntartása az állam fenntartott joga, a felvevő hivatalok pedig ennek az állami regalénak a gyakorlását végző szervekhez számitanak. Erre való tekintettel felvevőirodáknak mások által való létesítését nem engedik meg.

A tárgysorozat 5. pontjaként szereplő utólagos díjvisszatérítés (rabatt) kérdésében már korábban felvetett esetekkel kapcsolatban a távíró-unió nemzetközi irodája is hallatta szavát s ezt az eljárást a nemzetközi távírószolgálati szabályzat szellemébe ütközőnek nyilvánította. Ennek az állásfoglalásnak az alapján a svájci igazgatás már a folyó év augusztusában hivatalosan felszólította a társaságokat a rabattfizetés beszüntetésére azzal, hogy ellenkező esetben az illető társaság működését országának területén meg fogja tiltani, s ha ez sem használna, úgy a társaság útvonalát a svájci távíró-díjszabásban töröltetni fogja.

Ennek az állásfoglalásnak, valamint a bécsi értekezlet összeülésének hírére a társaságok is meggondolták a dolgot s a bécsi értekezletet közvetlenül megelőzően a társaságok Londonban működő központi szerve, az „International Telegraph Companies' Association” oly értelmű utasítást küldött az egyes társasági képviselőknek, hogy a rabattfizetést a f. évi november hó 1-től kezdődően szüntessék be.

E társasági elhatározást úgylátszik erősen befolyásolta az a tény is, hogy a nemzetközi távíróiroda által összeállított s a madridi nemzetközi távíróértekezlet elé terjesztendő új nemzetközi távíróegyezmény-tervezet 16. cikke a rabattfizetést szintén eltiltja, s az előzmények után ítélve, e javaslatnak az értekezlet által való elfogadása biztosítottak tekinthető.

Ilyen körülmények közt a bécsi értekezlet a rabatt kérdésében bekövetkezett szerencsés fordulatot örömmel állapította meg. A résztvevő négy igazgatás mindazonáltal elhatározta, hogy a társaságokhoz intézett levélben a hozott társasági elhatározásra való hivatkozás mellett külön is hangsúlyozni kívánja az engedménnyel szemben elfoglalt álláspontját s az esetleg a jövőben e téren mutatkozó társasági visszaélés esetére az igazgatás részéről megtorló lépéseket helyez a társaságokkal szemben kilátásba.

Magának a rabattfizetésnek az elbírálásával kapcsolatban különben érdekes vita fejlődött ki az értekezleten. Így a magyar megbízott kifejtette, hogy a rabatt elsősorban a társaságok által díjaik egyenlősítése tárgyában létesített társaságközi megállapodás megsértését jelenti, mely az érdekeikben megsértett társaságoknak megadja a jogot arra, hogy a megállapodást megsértő társaságokkal szemben a rendelkezésre álló megtorló lépéseket megtegyék. A Rádió Ausztria képviselői ezt a felfogást osztották is, de megjegyezték, hogy a társaságközi megállapodás ebben a tekintetben nincs eléggé pontosan megfogalmazva, másrészt a helyzetet az is nehézzé teszi, hogy a rabattfizetést a társaságok titokban teljesítik s annak utólagos bizonyítása nagyon nehéz.

Az is szóba került az értekezleten, hogy a társaságok az engedményt nem mindig a feladónak adják, hanem vannak esetek, mikor azt a címzett kapja, nevezetesen olyankor, amidőn a társaság a címmel áll titkos megállapodás alapján s tőle várja a társasági érdekek

támogatását. Ilyen esetek főleg a Délamerikával való forgalomban fordulnának elő, mikor is az engedményt a délamerikai címzetteknek fizetik ki.

Különben a vita során a rabattfizetésnek igen eredeti formáiról rántották le a leplet egyes megbízottak. Így a svájci igazgatás pld. tudomást szerzett arról, hogy az egyik olasz társaság Svájcban a tengerentúlra szóló táviratot távbeszélőn közvetíti Olaszországba s ott adatja fel táviratként Amerikába. A távbeszélgetés költségeit azonban a társaság nem számítja fel a svájci feladónak, tehát ezzel tulajdonképpen rabattban részesíti. Voltak, akik tudni vélték azt is, hogy főleg tengeri szállításokkal kapcsolatban a táviratok utáni térítést bizonyos szállítási kedvezmények formájában kapja meg a feladó. Ezek az esetek tehát mind a térítés titkos természetét bizonyítják.

Ennek a burkolt, illetőleg titkos jellegnek a hangoztatása mellett az egyik osztrák megbízott érvelése szerint a rabatt tulajdonképpen a tisztességtelen verseny keretébe is beilleszthető, mert az illető társaság a nemzetközi táviróegyesület hivatalos közlönyének, a „Notification“-nak útján közzétett díjszabást, melynek betartására különben még társaságközi megállapodásban is kötelezte magát, a rabattfizetéssel meghamisítja, csak azért, hogy a megállapodást lelkiismeretesen betartó többi társasággal szemben magának előnyöket biztosítson. Ez ellen az eljárás ellen tehát, mint az ipartörvénybe ütközővel szemben is el lehetne járni s a dolgot bírói útra is lehetne terelni.

A rabattkérdés tárgyalásával kapcsolatban a Rádió Ausztria is a svájci rádiótársaság képviselői ígéretet tettek arra nézve, hogy indítványozni fogják, hogy a társasági központi szerv által kiadott tilalmi rendelkezést ne csak a rabattfizetésre vonatkoztassák, hanem a szállodai portásoknak, vagy más alkalmazottaknak adott jutalékok osztogatására is. Ezt az intézkedést különben a német igazgatás által már e kérdésben elfoglalt álláspont is indokolná, mely igazgatás a szállodai portásoknak fizetett borraivalók, illetőleg jutalékok osztogatását a Németországban működő társaságoknak megtiltotta. Egyébként az osztrák igazgatás magára vállalta, hogy a szállodai portások jutalékának kérdését behatóan tanulmányozza s a német igazgatással folytatandó tárgyalások kapcsán az értekezleten képviselt igazgatásokat az ügy állásáról tájékoztatja.

A díjkedvezményes állami táviratok kérdése azon az alapon került az értekezlet tárgysorozatára, hogy újabban néhány transzocéáni távirótársaság ezeknek a táviratoknak 50 százalékos díjkedvezményt óhajtana adni, s ennek a kedvezménynek a megadását az európai útszakaszon érdekelt állami igazgatásoknál is biztosítani szeretné. Mivel e téren a társaságokkal a tárgyalások még nincsenek lezárva, az igazgatások lehető egyöntetű állásfoglalása céljából e kérdést illetőleg is megindult az eszmecsere, melynek során megállapították, hogy a társaságok részéről megindított akció hátterében nem az államok, főleg a külügyi képviselők költségvetésének tehermentesítésére irányuló szándék áll, mely az ügyis pénzügyi nehézségekkel küzdő, szorongatott állampénztáraknak óhajtana segítségére lenni, hanem inkább az a helyzet, hogy a szóbanforgó transzocéáni társaságok az amerikai parti államokban csak azzal a feltétellel kapták meg a működési

engedélyt, ha az illető ország állami táviratait vonalaikon féldíjért továbbítják. Ilyen körülmények közt aztán könnyen érthető, ha ezek a társaságok mindent elkövetnek, hogy e táviratok szállításában érdekelt többi igazgatást is díjrészesedésének 50%-os mérséklésére bírják.

E megvilágítás után a svájci igazgatás olyan értelemben foglalt e kérdésben állást, hogy a táviróigazgatásoknak nem állhat érdekében, hogy akkor, mikor a postai díjmentesség megszűnt, bizonyos társasági érdekek kedvéért a táviró terén csináljanak részleges nemzetközi díjmentességet. Ennek már azért sincs értelme, mert az igazgatások az állami táviratokat úgyis megkülönböztetett elbánásban részesítik akkor, mikor azok továbbításánál sorrendi elsőbbséget biztosítanak s a titkos nyelvű állami táviratokat hivatalból, vagyis díjmentesen összeolvastatják. E mellett még díjkedvezményt is biztosítani, túlszamba vitt kedvezést jelentene, mely az igazgatások anyagi érdekeit is sérti s a hiánnyal küzdő táviróüzemek gazdaságosságát még jobban veszélyeztetni fogja. Erre való tekintettel a svájci igazgatás el is utasította átmeneti díjának az állami táviratok érdekében történő leszállítását s ehhez a jövőben sem kíván a maga részéről hozzájárulni. Csehszlovákia és Ausztria delegátusai ugyanilyen értelemben szólaltak fel, hozzátéve, hogy legjobb volna e kérdést az 1932. évi madridi értekezletig kikapcsolni. Ilyen körülmények közt leghelyesebb, ha igazgatásunk e kérdésben ugyancsak az elutasítás álláspontjára helyezkedik, ami időközben meg is történt.

A tárgysorozat 7. pontjaként szereplő s a rádióforgalom monopolisztikus jellegű lebonyolításának kérdésével, mivel ez az érdekelt igazgatások teljesen belső, s néha egyenesen bizalmasan kezelendő ügyeivel is kapcsolatba került, cikkemben nem kívánok foglalkozni.

Utolsó pont a svájci igazgatás tervezete volt, mely az 1932. évi madridi nemzetközi táviróértekezlet által megalkotandó új nemzetközi egyezményhez bevezetésként szabályzatnak (statut) nevezett új részt kíván csatolni. Ebben a nemzetközi Unióban való tagság, az értekezletek tárgyalási rendje, a társaságoknak az Unió keretében és az értekezleteken való szereplése tekintetében biztosított jogállása, az értekezletek elé terjesztett javaslatok tárgyalásra való előkészítése, az értekezleteken való szavazás, stb., vagyis oly kérdések szabályozása szerepelne, melyek eddig főleg az egyes értekezletek által esetről esetre megalkotott ügyrendi szabályzatban (Règlement Intérieur) voltak összefoglalva.

A tervezetet megfelelő bevezető és magyarázó szavakkal maga a svájci vezérigazgató ajánlotta az értekezleten képviselt igazgatásoknak elfogadásra, illetőleg a madridi értekezleten való támogatásra s egyben kérte, hogy a kiküldöttek az azzal kapcsolatban táplált esetleges észrevételeiket adják elő.

Ilyen észrevételeket az értekezleten azonban egyedül a magyar megbízott juttatott kifejezésre az itthon kapott utasításnak megfelelően, az osztrák és csehszlovák delegátusok azonban nem, mert az idő rövidege miatt a terjedelmes javaslattal még érdemben nem tudtak foglalkozni. Erre való tekintettel arra kérték a svájci delegációt, hogy észrevételeiket írásban közölhessék. Így aztán oly értelmű megállapodás történt, hogy az értekezleten képviselt összes igazgató-

sok a javaslatlalt kapcsolatos észrevételeiket írásban hozzák Svájc tudomására.

A fentiekből megállapítható, hogy a bécsi értekezlet a tengerentúli távíróforgalom időszerű kérdéseinek megbeszélésével nagyon hasznos munkát végzett s egyik-másik, szinte megoldhatatlannak látszó kérdést sikerült szerencsés rendezéshez segítenie. Ezzel az értekezlet ismét csak beigazolta azt a már régóta tudott igazságot, hogy a nehéz kérdésekben az ügyiratszerű tárgyalásoknál az élőszo mindig többet ér és emellett gyors elintézészt biztosít.

A budapesti távbeszélő hálózat főállomásainak száma 1881-1931-ig.

Irta: Dr. MECSÉRY SÁNDOR, m. kir. postafőmérnök.

Nombre des postes principaux d'abonné du réseau téléphonique de Budapest 1881 à 1931.

Par le dr. Alexandre Mecséry, ingénieur supérieur des Postes.

L'auteur a recueilli en système méthodique les données relatives à la fluctuation du nombre des postes d'abonné reliés au réseau téléphonique de Budapest, fait ressortir les phénomènes économiques causant l'augmentation et la diminution et donne enfin une chronographie détaillée.

A m. kir. posta 1931 május havában ünnepelte meg a budapesti és így a magyar távbeszélő megindulásának is ötvenéves évfordulóját. Bizonyára nem lesz érdektelen, ha a jövőre való tekintettel összegyűjtjük és rendszerbe foglaljuk a budapesti távbeszélőhálózat főállomásai számának változását és így megmentjük a jövőben esetleg még nehezebben összeszedhető adatokat, amelyeket még senki sem gyűjtött össze.

Megjegyzem, hogy a budapesti távbeszélőállomások évenkénti számára vonatkozó adatoknak a legnehezebben megszerezhető részét már a Comó-i kiállítás előtt összegyűjtöttem, azok a Comó-i kiállításon már szerepeltek és bemutatásra is kerültek.

Az alábbi táblázat a budapesti főállomások számát évenkénti sorrendben 1881 május 1-től 1931 május 1-ig tünteti fel. Feltüntettük a táblázatban a főállomások százalékos szaporodását is az előző évi létszámokhoz viszonyítva (L. az I. kimutatást.)

Mielőtt a fenti táblázat adatainak részletes tárgyalásába kezdenék, szükségesnek tartom ismertetni, hogy az egyes évekre vonatkozó adatokat honnan vettem. 1881 május 1-i létszámnak Rédl Jenő műszaki főigazgató úr cikkében szereplő 50 drb állomást fogadtam el (Magyar Posta 1931. év, 276. old.). Ezt megelőzően Vater (A távíró és távbeszélő-ügy fejlődésének története, 112—113. old.) és Holzmann (A magyar posta műszaki berendezései) szintén ötvenet mondanak.

Az 1882. évi adatot Schmidt János „A budapesti telefonintézet” című hatalmas jelentéséhez csatolva volt hálózati térkép alapján állapítottam meg. Ez az adat az 1882. novemberi állapotra vonatkozik. Az 1883., 1888. és 1889. évekre semmiféle írásbeli adatokat nem tudtam

találni, úgy, hogy az ezekre az évekre vonatkozó adatokat becsléssel, a fejlődési görbe szerkesztése útján állapítottam meg. Az 1884., 1885., 1886. és 1887. évre vonatkozó adatokat Vater József már idézett könyvéből vettem. Az 1918. és 1919. év végére vonatkozó adatokat Toffler Gyula műszaki igazgató úr volt szíves rendelkezésemre bocsátani. A többi adatokat a postavezérigazgatóság évi statisztikai jelentései és a budapesti táviró- és távbeszélő igazgatóság adatai alapján állítottam össze.

I. Kimutatás

a budapesti távbeszélő főállomások számának változásáról 1881—1931-ig.

É v	Főállomások száma	Emelkedés % o-ban	É v	Főállomások száma	Emelkedés % o-ban	É v	Főállomások száma	Emelkedés % o-ban
1881	50	—	1888	4,461	18.2	1915	21,938	2.9
1882	291	482.—	1889	4,819	8.1	19 6	22,684	3.4
1883	344	18.2	1900	5,040	4.5	1917	23,502	3.6
1884	402	17.4	1901	5,339	5.9	1918	24,717	5.2
1885	535	33.0	1902	5,699	6.7	1919	25,854	4.6
1886	608	13.6	1903	6,259	9.8	1920	26,903	4.1
1887	959	57.7	1904	6,926	10.6	1921	28,663	6.5
1888	1,090	13.7	1905	7,790	12.4	1922	30,737	7.2
1889	1,240	13.8	1906	8,999	15.5	1923	32,869	6.9
1890	1,436	15.8	1907	10,227	13.6	1924	33,389	1.6
1891	1,666	16.0	1908	11,441	11.8	1925	32,490	— 2.7
1892	2,122	27.4	1909	13,024	13.8	1926	33,831	4.7
1893	2,631	23.9	1910	15,020	15.3	1927	37,133	9.8
1894	3,166	20.3	1911	17,486	16.4	1928	40,032	7.8
1895	3,481	10.—	1912	18,477	5.6	1929	43,411	8.5
1896	3,967	13.9	1913	20,387	10.3	1930	47,032	8.4
1897	3,773	—4.9	1914	21,311	4.5	1931	47,377	0.7

május 1.

A táblázat adatainak végigtekintve, azt látjuk, hogy az állomások száma állandóan emelkedik. Az emelkedés százalékos nagysága hol nagyobb, hol kisebb. Legnagyobb a százalékos emelkedés az első 15 esztendőben. Ez természetes is, mert a távbeszélő egyrészt a semmiből fejlődött, másrészt pedig ez a korszak az ország közigazgatási életében is jelentős időszakot képvisel. Állami támogatással megindul az ipar fejlesztése, a közúti-, vízi- és vasúti közlekedés javítása. A magánkézben levő fontosabb vasútvonalak állami kezelésbe kerülnek, bevezetik a zóna-tarifát, mely a személy- és áruforgalmat nagy mértékben megélenkítette. A külkereskedelem forgalma ez alatt az idő alatt egy és háromnegyed milliárd koronáról jóval 2 milliárd fölé emelkedett, a budapesti részvénytársaságok osztaléka szintén emelkedést mutat, a bányászati termelés mennyisége pedig megkétszereződik, stb. Mindezekhez hozzájárul az államháztartás egyensúlyának helyreállítása és biztosítása is. A 90-es évek elején történik meg Bécsnek és több magyar városnak a helyközi forgalomba való bevonása,

ami bizonyára szintén élénkítően hatott a budapesti távbeszélő elterjedésére. Nem csoda tehát, hogy ilyen körülmények között a távbeszélő százalékos emelkedése is e korszakban volt a legnagyobb.

A 90-es évek második felében, 1902-ig viszonylagosan lassú az állomások százalékos növekedése, amit a múlt század végén és a jelen század elején uralkodott nyomasztó gazdasági viszonyok hatásának lehet tulajdonítani. A távbeszélőnek 1897-ben állami kezelésbe történt átvétele alkalmával a díjaknak mintegy 15%-os leszállítása, a szolgálat javítása (kábelvonalak építése, kis központok számának csökkentése, kettős vezetékre való áttérés, stb.) nem tudta ellensúlyozni a 90-es évek második felének és a század elejének igen nyomasztó gazdasági viszonyai folytán a távbeszélőnek olyan mérvű fejlődését, mint amilyen az az elmúlt másfél évtized alatt volt. A külkereskedelmi forgalom visszaesett, egymásután rossz gabonatermésű évek következtek, a kivándorlás folytonosan emelkedett, a vállalkozói kedv hanyatlott, amelyek mind kedvezőtlen hatással voltak az állomások szaporodására.

1903-tól 1911-ig, annak ellenére, hogy ez az időszak gazdaságilag nem a legkedvezőbb viszonyok közé tartozik, melyet általános drágulás (pénzdrágulás), bizonytalan közéleti viszonyok, sztrájkok és üzleti pangás jellemez, az állomások számának mégis igen erős emelkedése tapasztalható. Az állapotok 1910 elején ugyan rövid időre javultak, azonban az általános gazdasági bajok újból jelentkeznek, a pénz- és hitelviszonyok romlanak, amiknek folytán a csődök és fizetésképtelenségek száma szaporodik. 1912-ben kitör a Balkán-háború és a világszerte észlelhető nagy gazdasági és politikai válságos viszonyok 1914-ben végül is a világháborúban robbannak ki. Ilyen körülmények között természetes, hogy a háborút megelőző, a háborús évek és a forradalmak alatti időszakban a távbeszélő-állomások szaporulata is igen lassú lesz.

Az 1921-től 1930-ig terjedő legutóbbi évtizedet a megelőzőnél valamivel jobb arányszámú növekedés jellemzi, csupán az 1924—25. években mutatkozik erős visszaesés a koronaromlás és papírpénzszaporítás időszaka végén és a pénzügyi viszonyok rendezésének kezdetén.

Hogy ebben az évtizedben a növekedési arányszám kedvezőbb volt, mint a megelőzőben, egészen természetes jelenség, hiszen a hosszú háború, a forradalmak, az országcsönkítés és oláh megszállás pusztításai után lassan magához térő gazdasági élet, mintegy pótolni igyekezett az elmulasztottakat. Sajnos azonban, a háborús- és az utána következő évek alatt a távbeszélő intézménye is egyrészt erősen leromlott, másrészt a hálózat és központok a telítettség határán állottak és így nagy akadályokba ütközött a tömegesen jelentkező igények kielégítése. Egészen bizonyos, hogy még erőteljesebb lett volna a fejlődés, ha az előfizetőül jelentkezőket nem kényszerült volna a posta a soronküüli díjak rendszerével megrostálni. Így is azonban sok igény kielégítetlen maradt. Ezekből a viszonyokból azután kétszeres kár származott, mert tapasztalati tény, hogy azoknak a jelentkezőknek egy részét, akiket jelentkezésükkor kielégíteni nem lehet, a posta vagy véglegesen, vagy legalább is hosszú időre elveszti, hogy előfizetői sorába lépjenek. A bekapcsolások terén a viszonyok a külső hálózat

bővítésével és az automatikus központok fokozatos bekapcsolása folytán állandóan javultak. A gazdasági és pénzügyi viszonyoknak azonban a folyó év elejétől kezdve igen súlyos leromlása tapasztalható, mely minden bizonnyal igen bénító hatással lesz a távbeszélő jövő fejlődésére.

Az ötven éves időszak során két esetben találkozunk csökkenéssel, 1897-ben és 1925-ben. Az 1897-es esztendő gazdaságilag amúgy is eléggé válságos volt, amelyet fokozott a milleniumi évben mutatkozó felüledülés utáni ellenhatásként jelentkező általános pangás. Sok iparos és kereskedő, akiknek az ezredéves kiállítás előkészítésénél és a nagyobb forgalom miatt szükségük volt a távbeszélőre, a következő évben leszereltették állomásukat, amelyhez ha hozzászámítjuk a rossz gazdasági viszonyokat, a rendkívüli rossz gabonatermést, mely majdnem az egész Alföldre kiterjedő általános arató-sztrájkot okozott, magyarázatot kapunk a 4.9%-os csökkenésre. Az 1925. évi 2.7%-os csökkenést a tőzsdei könnyű kereseti lehetőségek megszűnése és az állampénzügyi helyzet rendezésének megkezdése okozta. Ezeken a körülményeken kívül a csökkenést még fokozta az is, hogy 1925. év végén az állomások számából levonásba vettük a tűzjelző-állomások 625-öt kitevő számát, melyek az előző adatokban bennfoglaltattak.

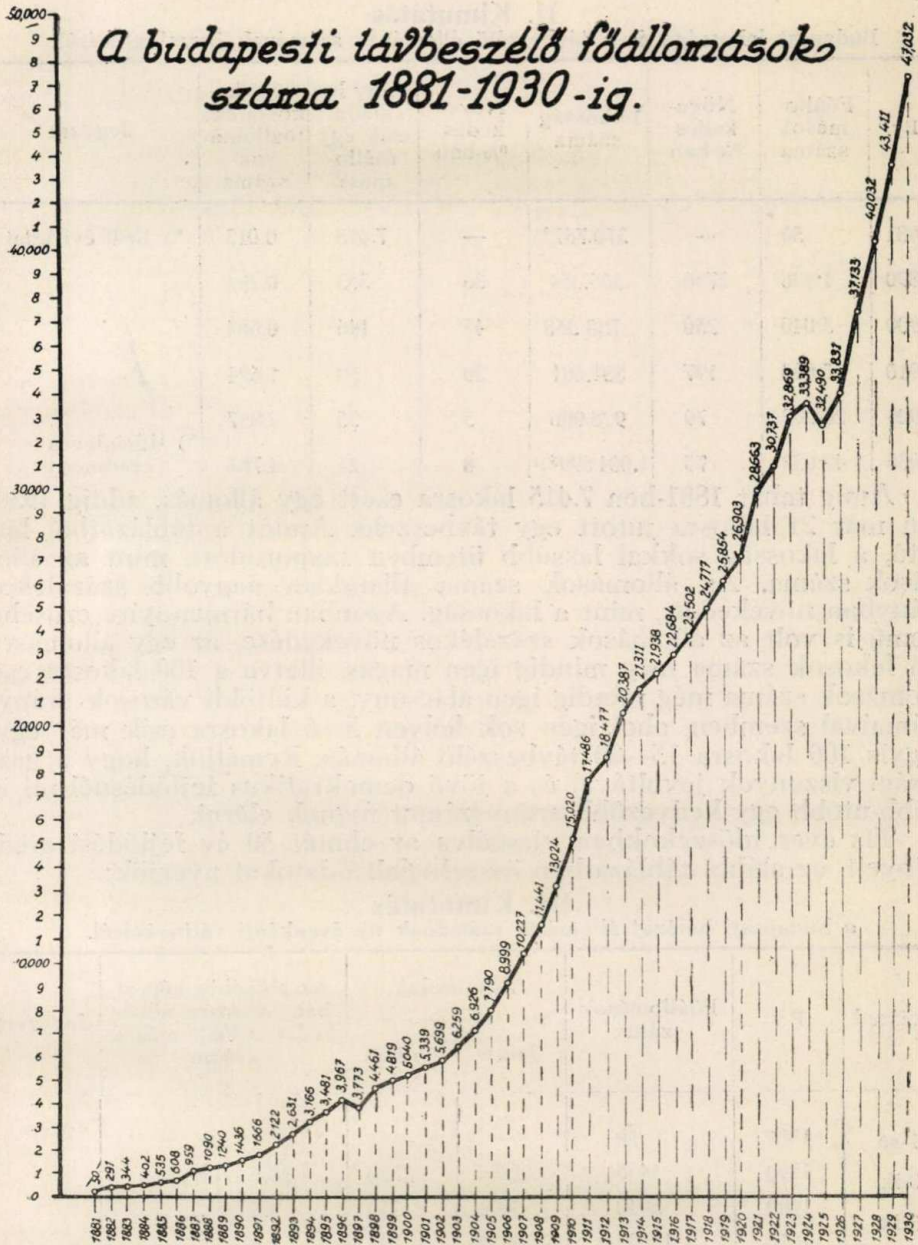
Százalékosan legnagyobb az emelkedés természetesen 1882-ben (482%), majd pedig 1887-ben, amikor az emelkedés 57.7% volt. A csökkenésektől eltekintve, százalékosan legkisebb volt az emelkedés 1924-ben, amikor csak 1.6%-kal emelkedett az állomások száma. Az emelkedések tényleges számát tekintve, legkisebb volt az emelkedés 1883-ban, amikor 53-mal, és legnagyobb volt 1930-ban, amikor 3621 főállomással szaporodott az állomások száma.

Az 1881 május elsejei és az 1930 december 31-iki állapotot figyelembevéve, az elmúlt öt évtized alatt az állomások száma kereken 940-szeresre emelkedett. Az utolsó négy évtized alatt az 1891. évi állapothoz képest az emelkedés 28.2-szeres, az 1901. évi állapothoz képest 8.8-szoros, az 1911. évihez viszonyítva 2.9-szeres és végül az 1921. évi állapothoz képest az emelkedés 1.64-szoros.

Az elmúlt öt évtized alatt az évenkénti átlagos százalékos emelkedés az 1882. évi abnormális értéket figyelmen kívül hagyva, 11.7% és az évenkénti átlagos állomás-szaporulat 939.6 drb.

Az állomások számának a növekedését az ábrán látható görbe tünteti fel.

Amint az ábrán látható, a görbe a már említett két csökkenéstől eltekintve, állandó emelkedést mutat. Ha a görbéhez érintőket húzunk, akkor láthatjuk, hogy a legmeredekebb hajlású érintőket 1926-tól kezdve kapjuk, ami azt jelenti, hogy ettől kezdve legnagyobb az abszolút számokban kifejezett állomás-szaporulat. Látható továbbá, hogy az állomásoknak a száma az idő függvényében nem a számtani, hanem a mértani haladvány szerint növekszik. Hogy ez a mértani növekedés meddig fog tartani, vagyis hogy mikor éri el a budapesti hálózat telítettségét, amely után a növekedés lassúbb és számtani lesz, előre megmondani nem lehet, de valószínűnek tartom, hogy 20 évnél előbb nem fog bekövetkezni.

Budapest lakosságának számával összehasonlítva a távbeszélő-állomások számát, az alábbi táblázatban feltüntetett adatokat kapjuk:

II. Kimutatás

Budapest lakossága és a távbeszélő állomások számának összefüggéséről.

Év	Főállomások száma	Növekedés %-ban	Lakosság száma	Növekedés %-ban	Hány lakosra esik egy főállomás?	100 lakosra eső főállomások száma	Jegyzet
1881	50	—	370.767*)	—	7.415	0.013	*) 1880 évi adat
1890	1.436	2750	506.384	36	353	0.283	
1900	5.040	250	733.358	45	146	0.684	
1910	15.020	197	881.601	20	59	1.694	
1920	26.903	79	928.996	5	35	2.857	
1930	47.032	75	1.004.899*)	8	21	4.761	*) ¹ Ideiglenes eredmény

Amíg tehát 1881-ben 7.415 lakosra esett egy állomás, addig 1930-ban már 21 lakosra jutott egy távbeszélő. Amint a táblázatból látható, a lakosság sokkal lassúbb ütemben szaporodott, mint az állomások száma. Az állomások száma állandóan nagyobb százalékos arányban növekedett, mint a lakosság. Azonban bármennyire erősebb ütemű is volt az állomások százalékos növekedése, az egy állomásra eső lakosok száma még mindig igen magas, illetve a 100 lakosra eső állomások száma még mindig igen alacsony, a külföldi városok arányszámaival szemben, ahol igen sok helyen 5—6 lakosra esik már egy, vagyis 100 lakosra 15—20 távbeszélő állomás. Reméljük, hogy a gazdasági viszonyok javultával és a jövő demokratikus fejlődésnél mi is előbb-utóbb egy kedvezőbb arányszámot fogunk elérni.

Tíz éves időszakokban vizsgálva az elmúlt 50 év fejlődési eredményeit, az alábbi táblázatban összefoglalt adatokat nyerjük:

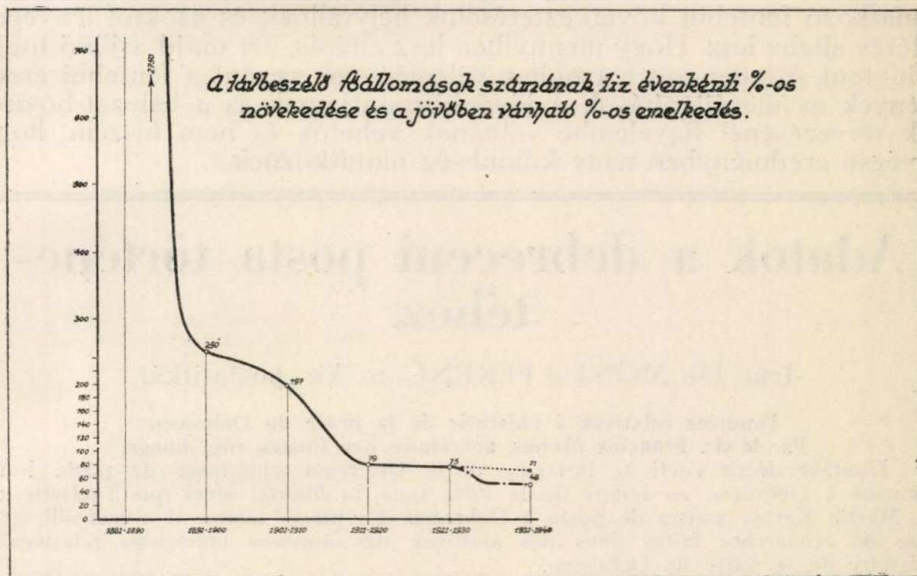
III. Kimutatás

a budapesti hálózat állomásai számának tíz évenkénti változásáról.

Évtized	Év	Főállomások száma	Szaporulat		Az előzőhöz képest hányszorosra növekedett a főállomások száma	Jegyzet
			darab	%-ban		
1-ső	1881	50	—	—		
2-ik	1890	1436	1386	2750	28.5 szeresre	
3-ik	1900	5040	3604	250	3.5 „	
4-ik	1910	15020	9980	197	2.97 „	
4-ik	1920	26903	11843	79	1.79 „	
5-ik	1930	47032	20129	75	1.75 „	

A táblázatban foglalt adatok szerint tehát legnagyobb a százalékos emelkedés az első évtizedben, de igen tekintélyes még a második és harmadik évtizedben is. Viszont az abszolút szaporulat legnagyobb az 1921—1930-ig terjedő utolsó évtizedben, amikor az állomások száma több, mint 20.000-rel szaporodott.

Ha a tízévenkénti százalékos növekedést diagrammban ábrázoljuk, úgy az ábrán látható görbét kapjuk:

A százalékos növekedés ábrája, amint látható, egy állandóan csökkenő görbét mutat. Ha ezt a görbét tovább folytatjuk (az ábrán szakgatott vonallal), úgy megkapjuk az utolsó két évtized fejlődésének megfelelő növekedés százalékát a következő évtizedekre. A meghosszabbítást csak a legközelebbi évtizedig végezve el, azt kapjuk, hogy az állomások szaporodása 1931—1940-ig 71% lenne. Ha már most az így kapott eredmény alapján kiszámítjuk a budapesti hálózat állomásainak a várható számát, a következő évtized utolsó éveinek a végén, úgy azt kapjuk, hogy 1940-ben 80.402 főállomás lenne a budapesti hálózatban.

Véleményem szerint azonban ilyen arányú fejlődést nem lehet várni. Ugyanis a százalékos emelkedések görbéjénél az elmúlt öt évtized alatt kétszer mutatkozik erősebb lépcsőzetes csökkenés. Ezt figyelembe véve, teljes joggal feltételezhetjük, hogy a következő 50 év alatt is valamelyik évtizedben, vagy esetleg többben is, szintén be fog egy, esetleg két lépcsőzetes esés következni. (Az ábrán eredményvonal.) Tehát azt hiszem, az fogja talán a valóságot legjobban megközelíteni, ha két lépcsőzetes csökkenést, vagyis azt tételezem fel, hogy a fejlődés a következő évtizedben az előbb számított százalékos emelkedés kétharmada körül lesz. Vagyis 1931—1940-ig a növekedés előreláthatólag 48% lesz. Ezen az alapon számítva, a következő év-

tized végén az állomások számát, azt kapjuk, hogy 1940 végén 69.600 drb főállomás lesz a budapesti hálózatban.

Természetesen jóslásokba bocsátkozni előre nem lehet, mert hiszen rendkívüli körülmények és intézkedések (területi integritás visszaállítása, gazdasági fellendülése, belépési díj eltörlése, stb.) a növekedést erősen fokozhatják, illetőleg rendkívüli viszonyok (háború, forradalom, gazdasági összeomlás, stb.) tetemesen csökkenthetik, mégis azért azt hiszem, hogy legalább a legközelebbi évtized végére vonatkozó fentebbi következtetéseink helytállóak és azoktól lényeges eltérés aligha lesz. Hogy mennyiben lesz eltérés, azt majd a jövő fogja eldönteni. Mindenesetre azonban véleményem szerint a fentebbi eredmények és megállapítások a jövő központjainak és a hálózat-bővítések tervezésénél figyelembe volnának vehetők és nem hiszem, hogy a végső eredményben nagy különbség mutatkoznék.

Adatok a debreceni posta történetéhez.

Irta: Dr. MONUS FERENC, m. kir. postatitkár.

Données relatives à l'histoire de la poste de Debrecen.

Par le dr. François Monus, secrétaire des Postes roy. hongr.

L'auteur décrit l'activité fiévreuse de la Direction supérieure de poste fonctionnant à Debrecen au temps de la lutte pour la liberté, ainsi que l'activité de M. Martin Kathy, maître de poste à Debrecen. En même temps, il a recueilli, à la base de recherches faites dans des archives, des données précieuses relatives à l'histoire de la poste de Debrecen.

A debreceni főpostaigazgatóság 1849. évi március havában, a Nagy Cegléd-utcai (ma Kossuth-utca) híres-nevezetes Komáromi-féle házában még javában szolgálta munkájával a nemzet szent ügyét. Élénk, mozgalmas képet nyújtott három szobát lefoglalt hivatali helyisége, hol szakadatlanul, sokszor még a késő éjszakai órákban is tartott a munka. Az udvaron várakoztak a nemzetiszín-karszalagos postaküldöncök, futárok, szolgák, vagy vágattak ki pihent lovakkal a szélrózsa minden irányába. Madarász László „rendőrminiszter“, aki a főpostaigazgató rendkívül fontos teendőit is ellátta, sürgött-forgott egyik hivatali helyiségből a másikba. Energikus, apró alakja hol itt, hol ott tűnt fel. Nemes Kathy Márton postamester nem győzte hallgatni a különféle utasításokat, amelyekkel az induló „postákat“ el kellett látnia. Az épület előtt szekértábor, nyüzsgés-mozgás, egy-egy fontosabb politikai vagy harctéri események hírére az utcákon végig hömpölygő emberáradat. Lelkesedés, örömmámor, hit, bizalom a nemzet szentnek hitt küzdelmében, önvédelmi harcában s — ugyanakkor Bécsben az ú. n. „márciusi alkotmány“ Magyarország önálló állami létét már kitörölte a nemzetek sorából.

Források: Debrecen város levéltárában őrzött iratok, feljegyzések, iktatókönyvek. — Hüberth: A postaintézet Magyarországon. Kőszeg, 1886. — Szegfü Gyula: A Magyar Állam életrajza Budapest, 1923. II. kiadás.

Kossuthék erre, a debreceni nagytemplomban trónfosztással válaszoltak, a trónfosztó nyilatkozat nyomtatott példányait Madarász rendelkezésére soronkívül szállíttatta a posta. Külkey Vilmos „postaminiszteri” fogalmazó, Dálnoki Sándor, Szentiványi Antal, a főpostaigazgatósághoz beosztott postatisztek a lelkesedés paroxizmusában olvasták a függetlenségi nyilatkozat pontjait s örködtek azon, hogy Kathy postamester postái ne késlekedjenek a nyilatkozat továbbszállítással... Sürgős, gyors, lázas munka folyt az egész vonalon — s Bach osztrák belügyminiszter talán ugyanakkor eképpen fogalmazta a magyar állam sírfeliratát: . . . „Magyarország alkotmányos intézményeit nyílt lázadás és forradalom által elvesztvén, a területén létesített önkormányzati kerületben csak császári kegyelemből és a császár teljhatalmából állíttatnak fel képviselői intézmények.”

A végzetes trónfosztási nyilatkozat ide vezetett, az osztrák orosz egyesült haderők inváziói, a magyar államiság sírján mégis csak létrehozták az egységes osztrák császárságot, melyben a független, büszke Magyarország már mint „koronatartomány” szerepelt.

A két új „koronatartomány”-nak öt közigazgatási kerülete volt: Budapest, Pozsony, Sopron, Kassa, Nagyvárad. E kerületi székhelyeken helyezkedett el a világosi szomorú fegyvertény után az immár ismét osztrákká lett posta egy-egy igazgatósága is.

A magyar posta teljes függetlensége és önállósága, sajnos, igen rövid ideig tartott, 1849. év végén már ismét Bécsből igazgatták a postát, osztrák törvények és rendeletek alapján, német nyelven, német, osztrák és cseh hivatalnokokkal.

A debreceni postahivatal is címert és lobogót cserélt, a grosswardeini k. k. Post-Directio utasítására. Különös nagy kegy volt Bécs részéről, hogy a színmagyar területek postahivatalainál és postaigazgatóságánál magyar tisztviselők is alkalmazást nyertek, így a nagyváradai postaigazgatók között is akadt magyar ember: a később országos híró Gervay Mihály. A debreceni postahivatal címetábláján az osztrák kétfejű sas alatt a következő felírás volt olvasható: K. K. Postamt und Poststatio Debreczin. Bélyegzője évszám nélkül:

Kathy Márton postamestert a k. k. haditörvényszék elé citálták, sokszor kihallgatták, faggatták, de hiába. Kemény magyar volt, egyenes, nyílt jellem, nem sokra mentek vele; igazolta, hogy nem politizált, felsőbbsege meghagyása szerint végezte a kötelességét. Egyebet nem tett. Visszahelyezték állásába, melytől átmenetileg fel volt függesztve. Mit is csinált volna Debrecenben valami idegenből szakadt, fekete-sárga érzelmű postamester az előírással, térdig érő sötétkék-színű, végig aranyozott kétfejűsasos gombokkal felszerelt kabátban, narancssárga hajtókával, felgyúrt szélű, szegletes kalappal, kiegészítve mindezeket a jellegzetes és előírt császár-szakállal. Nemes Kathy

Márton postamester, mind e díszletek nélkül mégis csak megvolt valahogy, nem vágyott e gyanúsán szép és díszes öltözetre.

Még az 1849. évi szerencsétlen kimenetelű debreceni csata után Kathy Márton postamester arra kap utasítást, hogy a várost megszállva tartó orosz haderők parancsnokának, Rüdiger generálisnak 4 postalovát tartson állandóan készen. Kathy Márton kénytelen volt a parancsnak engedelmessé válni. Am a következő esztendőben keservesen panasolja a városhoz intézett beadványában, hogy az orosz hadsereg katonái lovaiban, szekereiben kimondhatatlan károkat okoztak, lovaikat, szekereiket, lószerszámaikat a szó szoros értelmében tönkretették, úgyannyira, hogy a postaszállítást a legnagyobb nehézségek árán és késedelmesen tudja csak ellátni. A város a beadványra olyképpen intézkedett, hogy a város istállójából pihent lovak bocsáttassanak a postamester rendelkezésére. Kártalanításról persze szó sem volt.

Az 1850. évi január 1-én kelt 17/850. számú s a nagyváradai postaigazgatóságtól eredő németnyelvű átiratban Weber postaigazgató közli Debrecen városával, hogy a postaigazgatóság működését megkezdette.

Az 1850—51. évi városi feljegyzésekben, iratokban sokszor esik szó arról, hogy Kathy postamester lovakat, szekereket tartozik biztosítani az osztrák milícia tisztjei számára sürgős utazások esetén. Az iratok között szó van arról is, hogy az utak karbantartásának hiánya miatt a város határában levő sártengeren csak a legnagyobb nehézségek árán tudnak átvergődni a postalovak.

A debreceni posta életére is szomorú tény, hogy felsőbb rendeltetűre az érkezett leveleket osztrák tiszték jelenlétében bontogatták fel. Az osztrákok előtt gyanús magyar hazafiak („Kossuth-kutyák”) levelei állandó ellenőrzés alatt állottak s nem egy semmitmondó, ártatlan levélszöveg miatt évekig szenvedtek börtönbüntetést az osztrák várbörtönök nyirkos kazamatái között.

Az osztrák kormány sürgősen hozzálátott az ország közlekedési és forgalmi viszonyainak rendezéséhez s elvitathatatlan tény, hogy intézkedései Debrecen város postaközlekedését és forgalmát hatalmas lépéssel vitték előre. Különösen nagy súlyt helyezett a megrongált, tönkretett postavonalak rendbehozatalára, új postavonalak létesítésére, berendezésére. Debrecen városát közvetlenül és jótékonyan érintő intézkedés volt, hogy Pestről Szolnok-Debrecen-Nagyváradon át Kolozsvárig, Kassától Debrecenig csomagok, pénzküldemények, utasok szállítására új, ú. n. malle-¹⁾ postajáratokat (nehéz, személyszállító kocsijáratok voltak) rendszeresített az utak fokozatos rendbehozatala után. Ilyen malle-postajáratok megelőzően az ország azon részeiben közlekedtek, ahol az utak jókarban voltak tartva. Az osztrák kormány rendelte el azt is, hogy e járatok az 1850. évben már Debrecenen át is közlekedhettek. Újból berendezte a Pest—Debrecen között közlekedett levélposta-járatot s naponként közlekedő lovaspostajáratot létesített Debrecen—Nagyvárad, továbbá folytatólag Nagyvárad—Arad—Temesvár között.

¹⁾ A francia Malle postajárat mintájára.

Még az 1850. évi június hó 1-től rendszeresítette a levélbélyeggel való bérmentesítést. A levélbélyegen „K. K. Posta Stempel” felírás volt az osztrák kétfejű sassal díszített pajzs alatt. Debrecenben a kétfejűsasos osztrák levéljegyek mélységes ellenszenvvel találkoztak, különösen eleinte. Nem is vásárolták s annak ellenére, hogy a bérmentetlen levelek után pótdíj volt kiszabva (büntetéspénznek nevezték), a debreceniek inkább pótdíjjal terheltették leveleiket, semhogy arra kétfejűsasos bélyeget ragasztottak volna. Az 1850. évben elrendelt adatgyűjtés igazolta, hogy a Debrecenben bérmentesítve feladott levelek úgy viszonylottak a bérmentetlenül feladottakhoz, mint 1 : 3-hoz. Legrosszabb volt az országban a debreceni eredmény.

A nagyváradai postaigazgatóság 1851. évi január 7-én engedélyezi Debrecenben az első magán értékciikk-árusítást a Piac-utcában, s ugyanott levélgyűjtőszekrény kifüggesztését, de a magán értékciikk-árusnak kevés forgalma lehetett, sőt a fekete-sárgára festett kétfejűsasos levélgyűjtőszekrény is leginkább üresen lógott a falon.

Az 1851. évben készült el a pest—szolnoki vasút s ez időtől kezdve hetenként háromszor szállította a vasút posta-kísérő mellett Szolnok vaspályaudvarra a Debrecenbe címzett csomagküldeményeket. (A többi három napon levélposta szállítás volt.) Debrecenből tehát az érkeztett posta átvételére Szolnokig jártak Kathy Márton postamester kocsijai váltott lovakkal, ami tekintve a több mint 130 km. hosszú utat, nem kis teljesítmény volt.

Az említett postaközlekedés, illetőleg a „kocsipostai” küldeményeknek ilymódon való szállítása mellett még ugyanezen évben szükségét látták annak, hogy a Pest—Szolnok—Debrecen között és vissza hetenként egyszer közlekedő malle-postajáratot, hetenként kétszer közlekedtessek. Ennek egyik oka az is volt, hogy a debreceni kereskedők és iparosok által feladott, vagy címükre érkezett csomagküldemények forgalmának lebonyolítására a Pest felé berendezett járat összeköttetés már nem felelt meg, másrészt debreceni ember, ha már Szolnokig fuvarral ment, nem ült ott vonatra, hanem tovább törette magát szekéren egészen Pestig.

Kathy Márton Postamester a naponként közlekedő malle-posták és egyéb postajáratok lovai mellett állandóan még 15 lovat tartozott készenlétben tartani a külön (extra) postán utazók részére. (A külön postát igénybevevő közönség és a posta közötti viszonyt az osztrák Postatörvény tételesen szabályozta.) Kathy postamester, csupán a postaszállítáért évente 4.465 forintot kapott, a pesti postahivatal ugyanakkor 8.600 forintot, ami kétségtelenül azt igazolja, hogy a debreceni postahivatal a 19. század derekán Budapest után Magyarország legnagyobb, legforgalmasabb postahivatala volt.

Érdekes, miképpen értelmezték Debrecenben a portómentesség használatát. Bruck báró osztrák kereskedelemügyi miniszter a portómentességi kiváltságok hihetetlen elszaporodásának megszüntetése végett szigorú rendelkezéseket adott ki. Debrecenben e rendelet kezesülvitele sem ment könnyen, mert egyik postán szállított s a városi tanácsnak szóló hivatalos levélen a következő záradék olvasható: „Lipkovits Ignátz Kóborgó Katona Tsapszéki Garázdálkodása miatt

Ex-Ófó". Kathy postamester a küldeményt mint hivatalos levelet kézbesítette, a levél feladója a nagylétai községi bíró volt.

A debreceni postahivatal 1852. évben kapott utasítást postautalványok felvételére és közvetítésére. (Egy postautalványon feladható összeg 50, majd 100, később 500, az 1855. évtől kezdve pedig 1.000 forint volt. Az utalványforgalomra nézve adatokat nem találtam.

Kathy Márton postamester az 1853. évben elhalálozott, a postamesterséget örökösei folyamodtak, azonban eredménytelenül, mert már ekkor elhatározottak a kincstári kezelésbe vétel és csupán a szállító postamesteri állást töltötték be Hlavits János hencidai lakos gazdálkodóval, aki a várostól régi alapon 9 nyilas postaföldet kapott haszonbérbe. Debrecenben a postaföldek a 19. század első évtizede óta az elepi pusztán jelöltettek ki s az 1854. évben 1 nyilas föld után 8 pengő forint haszonbért állapított meg a város. A postahivatal az ötvenes évek elején a Német-utcában (ma Széchenyi-u.) az 1806. sz. alatt volt. A debreceni postahivatal kincstári kezelésbe vétele azonban csak évek múlva történt, addig a postakezelésről Kathy Márton özvegye tartozott gondoskodni megfelelő munkaerők alkalmazásával.

Hlavits János két esztendeig látta el a posta-szállítási teendőket, mert a feljegyzések szerint az 1855. évben a város saját kezelésben végzi azt s ez időtől kezdve a postamesterek által eddig használt 9 nyilas postaföld is a város tulajdonába került vissza. Hlavits János ugyanis sokat panaszkodott a postaszállítás kiterjedt és sok nehézséggel járó voltára, a rossz postaföldre, a takarmány beszerzési nehézségekre. A sok panaszra a nagyváradai postaigazgatóság átírt a városhoz, hogy más alkalmas, megbízható postaszállítóról mielőbb gondoskodják. A város nem is olyan hosszas fontolgatás után bejelentette, hogy saját kezelésben elvállalja a postaszállítást, amit a nagyváradai postaigazgatóság jóváhagyott. A civis urak boldogan vették ezt tudomásul, mert így a 9 nyilas postaföld símán, szépen visszakerült a város tulajdonába. Így határozták ezt okos politikával Debrecen város székvárosában.

Az 1855. évben 12 postaló különféle irányban csak a levélpostaszállítást végzi; a „gyorspostákat”, vagy ahogy Debrecenben nevezték, az „estafétákat”²⁾ a város lovas hajdúi viszik esetenként, ha a postamester lovai és emberei abban akadályozva voltak.

Az 1855. év egyébként felette fontos Debrecen postai életében; ez évben került végre a debreceni posta kincstári kezelés alá. A debreceni kincstári postahivatal első főnöke Molnár Sándor postatiszt, hivatalvezető (Amstleiter) volt, mellé két postatiszt, 2 járulnok, 2 jelölt volt beosztva. Az altiszti és egyéb személyzet létszámát nem sikerült megállapítani, de ezek vezetői (konduktorok), levélhordók, küldöncök és szolgák voltak. Ugyanekkor rendelték el Debrecenben a levélpostai küldemények házhoz kézbesítését. (Az 1849. évben a Kossuth-kormány rendelkezése alapján már be volt rendezve a házhozkézbesítés rövid ideig Debrecenben.)

²⁾ A lovashajduk részére is vásárolt a város postásipót. „A vásáron 5 postásipót vettünk hozzávaló fekete-sárga sinórral összvesen 8 forint 30 kr.-ért”, mondja az egykorú feljegyzés.

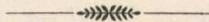
Ugyancsak az 1855. évben nyílt meg Debrecenben az első távirdahivatal a Hőke-házban (Piac-utcában). A távirdahivatal első főnöke Kőszeghy nevű távirdatiszt volt. A távirdahivatal megnyitásával a staféta-szolgálat úgyszólván teljesen elvesztette jelentőségét, mert ez időtől kezdve a sürgős tartalmú közlemények továbbítását elég hamar a távirda vette át. Az ötvenes években egy staféta díja Debrecenből Pestig 24 forint 30 krajcár volt, míg a távíróhivatal 2 forint kezelési és 24 krajcár kézbesítési illeték, valamint a távolság és szódij figyelembevételével jelentékenyen olcsóbb összegért elvégezte ugyanazt a teendőt. (A szódij mértföldenként 1—20 szóig 5 kr., 21—60 szóig 10 kr., 61—100 szóig 15 kr. volt.)

További hatalmas lépés és országos jelentőségű volt a város életében az 1857. évben megnyílt szolnok—debreceni, majd az 1859. évben megnyílt debrecen—miskolci vasútvonalaknak a forgalom részére való átadása, mely a város gazdasági és kulturális életét lényegesen előre vitte. A dereceni posta forgalma a vasúthálózatba történt bekapcsolódás után feltűnően emelkedett s postakezelési ágazatai is mindjobban jobban bővültek. Az 1857. évben nyílt meg „Debrecen vaspálya” elnevezéssel a második postahivatal Debrecenben, ahol mindössze egy tisztviselő (vezető) és egy altiszt teljesített szolgálatot.

Az 1858. évben a postaszállítás újból magánkézbe ment át, Haar Károly debreceni lakos neveztetett ki szállítópostamesterré a most már szűkebb körben mozgó postaszállítás ellátására. A városi postahivatal a Német-utcai Simon György-féle házba költözködött át.

*

Debrecen város a 19. század közepén, közelebről az ötvenes évek végén már igen fontos ipari, kereskedelmi gócpont volt. Adva volt tehát mind az a feltétel, ami a postaforgalom emelését lehetővé tette. Ámde egy nagy bűne is volt, itt mondták ki a Habsburg-család trónfosztó határozatot, a „pártütés főfészkében”. Az abszolút uralom emiatt kérlelhetetlen szigorral, kegyelmet nem ismerve lépett fel a város lakosaival szemben. És hogy minél jelentékenyebb sikereket érjen el, az eszközökben nem volt válogatós, céljai elérésére a debreceni postából is kémszervezetet próbált létesíteni, — ámde elég hamar éreznie kellett azt is, hogy a magyar postaalkalmazottak ellenállásán megtörött az osztrák gondolat. A magyar érzés minduntalan való megnyilvánulását csak ideig-óráig lehetett béklyóba verni, mert a nagy civis város postája, kiegészítve a staféta-szolgálatot teljesítő városi hajdúkkal, minden erőszakos intézkedés ellenére is, a Bach-korszak első és legsúlyosabb évtizedében a fekete-sárga külszín alatt is nemzeti, magyar maradt.

Edison, a távirász.

A hivatkozott forrásmunkák alapján összeállította:
ZSENDOVICS LÁSZLÓ, m. kir. posta műszaki tanácsos.

Edison, le télégraphiste.

Compilé, á la base des sources citées, par Ladislav Zsendovics, conseiller technique des Postes roy. hongr.

L'auteur nous fait connaître, en se basant sur des ouvrages de source hongrois et anglais, la jeunesse d'Edison. Il décrit comment Edison s'est fait télégraphiste. Il expose ses luttes et efforts, énumère ses inventions réalisées dans cette époque jusqu'à l'établissement de la fabrique à Newark.

Edison! . . .

Lángelméjét 65 esztendőn keresztül bámulta a világ és várta újabb és újabb találmányait, újításait és tökéletesítéseit.

Genieje előtt a legnagyobb hódolattal állottunk meg. Akkora bizalommal voltunk iránta, hogy ha híre kelt, hogy valami új témán dolgozik, annak megoldását befejezett ténynek vettük.

Hihetetlen széleskörű ismeretei, rendkívüli energiája, csodálatos meglátásai és elképzelései vitték előre, mindig előre a kutatás terén és egyre feljebb az emberiség szemében! Amerikai állampolgár volt ugyan, de az egész emberiség magáénak vallotta, hiszen az eszközök, miket kezünkbe adott, nem egyetlen nemzet nagyságát növelték, hanem az egész emberiség jólétét emelték.

Igy volt ez életének hosszú diadalmas szakaszán, de a küzdelmek, a vergődés, a tanulás és készülődés éveiben, mint egyszerű távirász élte a fel nem ismert lángelmék keserves életét.

Életének erről a szakaszáról állítottuk össze ezt a kis mozaikot.

Mennyi, de mennyi lángész pusztult el ifjúságában! Nincs energiájuk a küzdelemre, nem képesek elviselni a mellőztetést, látván a kisebbek érvényesülését, bizalmukat veszítik, vagy a mindennapi kenyeret sem bírják megkeresni.

Edison ifjúsága is csupa keserűség, de éppen ezekben a küzdelmekben látjuk az ő igazi nagyságát! Kevés ember tudta volna megtartani jövőjébe vetett bizalmát s régen letették volna a könyvet, a szerszámot és beállottak volna a reményüket vesztett szürke, közömbös emberek tömegébe. E tulajdonságok és képességek, melyekkel átverekedte magát küzdelmes évein, legyőzve a meg nem értést és bátran elviselve a gúnyt is, mellyel a lélek nélkül dolgozó társai illették; ezek a tulajdonságok tették képessé, hogy lángesze érvényesülhessen. Nagy alkotások létrehozására nem elég a genie. Energia és kitartás nélkül nincs eredmény. Nem szabad tudni mi a csüggedés, a sikertelenséget is bátran kell elviselni!

A szellemi kiválóság és a testi erő a születés által adottak, de a jellembeli tulajdonságokat a nevelés határozza meg és az egyén későbbi magatartása őrzi és fejleszti naggyá. Edison erős fizikumát atyai őseitől örökölte, szellemi kiválóságát édesanyja örökségének

Forrásmunkák: Balla Ignác: Edison. (Több forrásmunka alapján.) Bp. 1912. — Munro J.: Heroes of the telegraph. London, 1891.

tekintik. Jellemének kialakulására vonatkozólag hallgassuk meg magát Edisont. Iktassuk ide azoknak a soroknak kivonatát, melyet a New-York World hasábjain édesanyjáról közölt:

„Nem sokáig mondhattam magaménak e földi életben anyámat, de e rövid idő alatt is olyan befolyással volt lelkemre, hogy azt egész életemben érezni fogom. Áldásos nevelőmódszerének hatása soha sem tűnhet el. Ha nem szeretett volna annyira, ha nem becsülte volna annyira erőmet és ha pályám kritikusi fordulóján nem lett volna annyi bizalma bennem, bizonyos, hogy nem lettem volna az, aki ma vagyok... Mindig kissé könnyelmű gondolkodású voltam és ha nem állott volna mellettem édesanyám, igen könnyen helytelen útra terelődhetek volna lépéseim. De az ő szelídsége, jósága és jellembeli szilárdsága, mint megdönthetetlen hatalmak a helyes úton tartottak engem is.“

A hála és szeretet gyöngéd szavai; de nemcsak szavak! Az alig 11 éves Edison látva szüleinek anyagi gondjait, kereset után néz, hogy segíthessen.

A Grand Trunk Railway vasúttársaságtól engedélyt kér, hogy a Port-Huron és Detroit között a vonatokon ujságokat, gyümölcsöt, cukrot árusíthasson az utasoknak. Kis üzlete elég jól ment. Nemsokára már négy hasonló korú alkalmazottal dolgozik. Jövedelme a havi 40 dollárt is meghaladja s így szüleinek nagy segítségére lehetett. Találékonyságának és ügyességének első jeleivel itt találkozunk. Megalapítja a Grand Trunk Herald című kis hetilapot, melyet a vonaton maga szerkesztett, maga nyomtatta és maga árusította.

E foglalkozás döntő volt Edison jövőjére. Ő maga mondta el: „Már vasúti ujság- és élelmiszerárús koromban nagyon érdekelt a villamosság, valószínűleg azóta, hogy a táviróhivatalokba bejáratos voltam“. De nagyon érdekelte a lokomotív is, minden vágya az volt, hogy maga vezethesse.

A távirat fontosságát is itt tanulta meg értékelni, hiszen kis lapjának akkor volt legnagyobb keletje, mikor a vasúti távirászoktól új híreket kapott és a lapból még a robogó vonaton „külön kiadást“ szedett és nyomtatott ki.

A vasutasok az ügyes fiút megszerették és elnézték, hogy a podgyászkocsi egyik üres szakaszában egészen berendezkedik. Itt volt kis üzletének raktára, a lap szerkesztősége, nyomdája, könyvei és ... laboratóriuma! Tanulmányaiban már annyira haladt, hogy nem volt elég neki a könyv, ő maga is kísérletezni akart. Vezérkönyve Fresenius „Qualitativ Analysis“-e volt. Minden jól ment, míg egyszer menetközben a foszforos üveg a padlóra nem esett. A vonat kigyulladt. A tüzet ugyan hamar eloltották, de a legközelebbi állomáson a laboratórium, nyomda, ujság- és élelmiszerkereskedés Edissonnal együtt — gyöngédnek éppen nem mondható kezeléssel — a Perronra került.

Kis ujságját ezután otthon, édesapja házában nyomtatta ki. Laboratóriumot itt azonban csak hosszas könyörgések után állíthatott fel és csakis azzal a kikötéssel, hogy gyúlékony anyagokkal nem kísérletezik. E laboratóriumban rendezte be Edison első táviróját. A táviró szemközti állomását néhány házzal odébb lakó kis barátjának, ujság-vállalata alkalmazottjának, Ward Jánosnak lakásán állították fel.

A vezeték élőfákra volt erősítve, szigetelőkül törött palackok nyaka szolgált. E kezdetleges vonalon kezdte meg a táviratozást, nem is gondolva arra, hogy nemsokára ez lesz a hivatása.

A kis Edison már negyedik esztendeje árusítja az ujságot, csemegét az utasoknak. Idejének legnagyobb részét kint tölti a vonatokon. Olvasásra ideje alig marad. Édesapja nem engedi, hogy éjjel tanuljon.

Meg kell állanunk ekkora kitartás mellett. Tanulni iskola nélkül, mester nélkül, csupán a könyvekre utalva. Fűtőházakban ellesni a lokomotív szerkezetét, táviróhivatalokban az elektromosság titkait. Micsoda lelkesedés, törekvés, tanulási vágy és mily mély hit és jövőbe vetett bizalom kellett ahhoz, hogy az alig serdülő fiú igyekezetét a lemondás ki ne kezdje.

Ebben az időben nyílt alkalmá Edisonnak, hogy bátorságáról és önfeláldozásáról is tanubizonyságot tehessen. Egy ízben, midőn Mount Clemens állomáson az ottani állomásfőnökkel beszélgetett, látja, hogy a főnök két éves kis fiacskája a sínek között tipeg és ugyanazon a sínpáron éppen egy vonat fut be. Gondolkodás nélkül a gyermek után veti magát és sikerül neki az utolsó pillanatban a vonat kerekei elől elkapnia. A hálás apa, ismerve Edison érdeklődését a táviratozás iránt, felajánlotta, hogy megtanítja táviratozni. Végre Edisonnak oktatója akadt! Késő estétként, mikor az utolsó személyvonat is elhagyta Port-Huront s így napi munkáját befejezte, egy tehervonaton visszatért Mount Clemensbe — tanulni.

A nagyszerű tanítvány öt hónap alatt akkora előhaladást tanúsított, hogy mestere ajánlatára Port-Huronban 25 dollár havi fizetéssel és némi külön óradíjjal, vasúti távirásznak alkalmazták.

Ekkor Edison 16 éves volt.

Port-Huronban hat hónapon át keményen dolgozott, igyekezett tudását tökéletesíteni, de mikor a különóradíjakat megvonták, átment canadai Stratfordba. Itt éjjeli szolgálatot vállalt. Fennálló rendelkezés szerint minden félórán jelentkezni kellett. A jelentkezés az angol „six“ szó leadásából állott. Ez adta meg első találmányának gondolatát. Készített egy tengelyt, melyen a six szó morse-jeleinek megfelelően bütyköket alkalmazott, úgyhogy a tengely egyszeri körülfordításával a jelek a vonalra adattak. A jelentkezés megtörtént. Ezt a munkát pedig az éjjeli őr is elvégezhette. Edison nyugodtan tanulhatott, vagy — aludt.

Stratfordi alkalmazásának szomorú vége lett. Egyik éjjel szolgálati táviratot vett fel, mely szerint az állomáson tartózkodó szerelvényt nem szabad elindítani, mert a sínpáron egy szemben jövő vonatot már elindítottak. Edison ahelyett, hogy azonnal közölte volna az utasítást a vonatvezetővel, úgy látszik biztonság okából, visszaismételte. Ezalatt a vonat kifutott. Szerencsére a vonatvezetők az ellenvonatot idejében észrevették és megállottak. Mikor Edison megtudta, hogy mulasztásáért az állomásfőnök törvényszék elé akarja állítani, annyira megijedt, hogy mindenét hátrahagyva hazamenekült Port-Huronba.

E kényszerzabadságának idején történt, hogy a jégzajlás a Port-Huron és Sarnia közötti távirókábelt elszakította. Az összeköttetés szünetelt. Ez jó alkalom volt arra, hogy Edison éles eszét, találtkönyságát megmutathassa. Felkapott egy lokomotívra és a gép fűtőlőjé-

vel rendületlenül adta a hívójelet, míg szándékát a sarniai távirász meg nem értette. Így azután a táviratokat ezzel az új módszerrel közvetítették.

Rövid otthoni tartózkodása után a Michigan állambeli Adrianban vállal hivatalt és emellett egy kis javítóműhelyt is berendezett. Itt szabad idejében távirókészülékeket javít és buzgón kísérletezik. Tanulmányai, kísérletezései összeütközésbe hozzák a szabályokkal, ugyanis egy táviróvonalat saját céljaira használt. Ezért elbocsátották.

Nemsokára Fort Wayneban találjuk, ahol annyira meg vannak vele elégedve, hogy rövidesen előléptetik és a fontosabb indianapolisi hivatalba helyezik át. Itt egy automatikus átvivőt (translátort) talál fel, mellyel az egyik vonalon beérkezett táviratokat áttáviratozás nélkül a másik vonalra lehetett továbbadni.

Minden törekvése, hogy az éjjeli sajtószolgálatot elláthassa. Sajnos, ez a kívánsága nem teljesülhetett. E szolgálat oly gyors adást és vételt követelt meg, mellyel a fiatal Edison még nem rendelkezhetett. Később szolgálati okokból Cincinnatiba helyezték át. Itt is ernyedetlen buzgalommal igyekszik magát tökéletesíteni. Ha csak módja van rá, az éjjeli távirászok helyett teljesít szolgálatot. Szorgalma lassan mégis meghozta gyümölcsét. Egy alkalommal az éjjeli távirászok szolgálatukat elhagyták s ő helyüket elfoglalva, egész éjjel legjobb tudása és képességei szerint dolgozott. E teljesítményét annyira értékelték, hogy másnap nemcsak eddigi 65 dollár havi fizetését emelték fel 105 dollárra, hanem a louisvillei — ebbe a hivatalba befutó vonalak közül a legfontosabbra — osztották be. Louisvilleben e vonalon Amerikának abban az időben egyik legkiválóbb távirásza, Martin Bob dolgozott. Így Edisonból is a legrövidebb idő alatt elsőrendű távirász lett.

Cincinnatiiban való tartózkodásával kapcsolatban mondja Balla Ignác: „Érdekes és feljegyzésreméltó, hogy Edison ifjúságának ezekben az éveiben még csak nem is gondolt arra, hogy más pálya után nézzen. A táviratozás annyira érdekelte, hogy mással nem is törődött és legalább is más pálya nem volt vonzó hatással rá“.

1864-ben jobb fizetés reményében Menphisbe ment és itt végre alkalma nyílott, hogy translátorát bekapcsolhassa. Ennek beiktatásával New Orleans és Louisville (légvonalban 1.300 km.) Menphisen át közvetlenül dolgozott. Újításáért megdicsérték, de jutalmazásáról megfeledkeztek. Itt vetette fel a duplex táviratozás gondolatát is, de még csak bátorításban sem volt része.

Idézzük itt szabad fordításban Munronak szavait, hogy megláthassuk, milyen lelkierőre volt Edisonnak szüksége, hogy ilyen körülmények között minden energiája fel nem őrlődött. „A tisztán gyakorlati emberekben megvan a hajlandóság, hogy a közéjük került, eredetiséggel rendelkező, törekvő társaikat lenézzék. Nem szeretik, ha a hivatal kitaposott útján zavarják őket. Szűk látókörükben ellenérzések támadnak bennük a különc iránt, aki csak az időt pusztítja, ahelyett, hogy azt az előírt, rendes és megszokott módon töltené el. Szerintük a feltalálás nem a táviridakezelő feladata. Ennek helye a készülék mellett van és az a dolga, hogy olyan gyorsan vegye és adja a táviratokat, ahogy csak tudja, anélkül, hogy holmi találmányokkal,

vagy más effélékkel zavartatná magát. Amikor felváltották, tehet, amit akar, feltéve, hogy ismét frissen áll munkába. Lángészre a hivatalban szükség nincs“.

Edison erős akaratán a kicsinyesség, a meg nem értés nem üt csorbát. Tanulmányait, kísérletezéseit ilyen körülmények között is rendületlenül folytatja. Léha, tanulatlan és műveletlen hivataltársai, minthogy nem tart velük, féleszünek tartják, de pénzt, ami állandó könyvvásárlásai és kísérletezéseiből még fennmaradt, mégis kölcsön kéri. Így történt, hogy amikor a kormány a menphisi távirót magánkézbe adta és őt elbocsátották, egy dollár nélkül maradt.

Némi bolyongás után, egyik ezidőben szintén állástalan távirásztársa révén, Louisvilleben kapott alkalmazást, természetesen itt is, mint távirász. Társát, aki nem volt oly jó távirász, nem alkalmazták. Meleg, kollégialis szívére vall, hogy ezt a társát ezek után anyagilag támogatta mindaddig, míg csak állást nem kapott. Ez az állás sem sok örömet hozott neki. A hivatal piszkos volt, tele patkányokkal. A társai fegyelmezetlenek és könyelműek. A vonalak régiek, hibásak.

Az a két esztendő, amit itt töltött el, nagyon keserves volt. Kilátásai, hogy mint feltaláló érvényesülhessen, távolabbnak tűntek fel, mint valaha. Most már valóban aggódni kezdett, hogy ereje felörlődik a küzdelemben. Újításra törekvései semmi előnyt sem hoztak számára. Senki sem ismerte el tehetségét, senki sem bátorította. Előrejutását csakis abban láthatta, ha gyakorlati munkájában, mesterségében tünteti ki magát.

Ily körülmények között lehet, hogy önbizalma gyöngült, lehet, hogy Dél-Amerikától várta jövőjének jobbrafordulását, elhatározta tehát, hogy kivándorol. Szerencsére, mire a new-orleansi kikötőbe ért, a hajó már elvitorlázott. Itt egy sokat utazott, értelmes spanyol emberrel ismerkedett meg, aki meggyőzte, hogy Dél-Amerikában nincs sok keresnivalója. Erre lemondott kivándorlási tervéről és hazatért Michiganba.

Az otthon levegője visszaadta önbizalmát, ismét elfoglalja hivatalát Louisvilleben. Könyvet írt az elektromosságról, amely azonban minden valószínűség szerint kiadatlan maradt. Egyidejűleg írásbeli készségét annyira növelte, hogy percenként 45 szót tudott szépen és tisztán leírni, vagyis annyit, mint amennyit a leggyakorlottabb távirász morsen adni tudott.

Tudományszomja miatt itt is bajba kerül. Ugyanis új hivatal nyitottak meg és ebben mindenfajta kísérletezést eleve megtiltottak. Edison nem tudott ellenállani tanulási vágyának és mégis folytatta kísérleteit. Egyik éjjel egy nagy üveg kénsavat borított fel. A sav a mennyezetet átrágtá és az alatta lévő bankhelyiség fényűző berendezését tönkretette. Ezért ezt az állását is el kellett hagynia.

Csakhamar Cincinnatiban, mint sajtótávirász kap alkalmazást. Szabad idejét a mechanikusok könyvtárában tölti, ahol az általános műveltség körébe vágó munkák mellett, különösen az elektromosságot tanulmányozta. Itt dolgozza ki részletesen táviró duplex rendszerét és bár ezt gyakorlatilag még ki sem próbálhatta, máris quadruplex rendszerén dolgozik.

Búvárkodásai itt is népszerűtlenné tették s csakhamar éreztették

vele, mennyire nem szeretik. Ezért nem is maradt sokáig Cincinnati-ban. Állásától megválik és ismét Port-Huronba tér vissza.

Edison életébe ekkor, mintha egy kis vigasztaló sugár lopóznék. Régi barátja, Adams F., ki ebben az időben a Western Union Telegraph Company bostoni hivatalában volt távirász, főnökének, Milliken G. F.-nek figyelmébe ajánlja Edisont, mint aki alkalmas arra, hogy a newyorki vonal szolgálatát ellássa. Csakhamar meghívják s Edison az állást elfoglalja. Milliken maga is újító és feltaláló volt. Végre! Edison rokonlélekre talál, aki felismerte benne az elnyomott lángelmét.

Ekkor Edison 21 éves volt.

Bostonban ismét egy kis műhelyt nyitott és itt rendezte be laboratóriumát is, ahol szabad idejében foglalkozhatott. Erre az időre esik a tárcsás táviró, a magánvonalakra alkalmas betűnyomókészüléke, továbbá az elektro-kémiai távirat vevőkészülékének őse: a szavazatszedőgép feltalálása. Ez utóbbinak sorsa azonban hamar eldőlt. A készülék tökéletesen és teljesen megbízhatóan működött, de lehetlenség volt elfogadni, mert különben beismerték volna, hogy a szavazásnál eddig, visszaélés is előfordulhatott. Ezekon kívül megvalósításra kerülhetett végre annyit mellőzött találmánya: a duplex táviró is. A kísérleteket, a Western Union Telegraph Company szabadalmi tanácsadójának, Pope F. L.-nek ellenőrzése mellett, sokat ígérő eredménnyel ejtették meg.

Komoly tanulmányai, búvárkodásai mellett maradt energiája arra is, hogy csodálatos ötletességét apróbb, vidámabb „találmányokban” megcsillogtassa. Ezek közül kettőt megemlítünk, hogy lássuk, mennyire megőrizte titáni küzdelmei közepette is lelkének rugalmasságát és hogy minden keserősége mellett sem vesztette el a humor iránti érzékét.

Egyik a rovarirtó berendezés. A hivatal falán nagyon sok rovar futkosott. Ezért két csupasz ónszalagot erősített a falra egymástól akkora távolságban, mint amilyen hosszú volt egy rovar. Ezekbe a szalagokba áramot vezetett. Már most, ha a rovarok a két szalagra értek, az áramkört testükkel zárták, megbénultak és az alul elhelyezett vízzel telt edénybe hullottak.

A másik az ivópohár esete. A távirászoknak egy fém pohár állott rendelkezésükre. Ezt mindig vissza kellett volna akasztani a kijelölt szögbe, de hát ezt mindig elmulasztották. Edison a szögbe áramot vezetett; aki el akarta venni, jókora áramütést kapott. A pohár ezentúl a helyén marad. Edison, ha inni akart, kikapcsolta az áramot s a poharat nyugodtan leemelhette.

Bostonban két évig tartózkodott. Itt már nevet is szerzett magának. Itt tartotta első felolvasását is. Találmányainak kedvező fogadtatása bátorítja, hogy minden erejét találmányainak szentelhesse. New-Yorktól várja reményeinek teljesedését.

1870-ben bostoni állásából kilép. Műhelyét, könyveit, minden holmiját eladja és New-Yorkba költözik. Állás után néz. Így vetődött el az „Aranytudósító”-hoz (The Gold Reporting Telegraph Company). Az Aranytudósító előfizetőinek a pénzpiac hullámozását Law által feltalálta, e célra szerkesztett távirati úton jelentette. Pontos működése nagyon fontos volt, de nagyon sokszor baj volt vele. Éppen akkor sem

működött, midőn Edison munkáért jelentkezett. Law, a feltaláló és tulajdonos, műszerészeivel nagy hévvel keresték a hibát. Nem találták. Az előfizetők küldöncei egymást érték, sürgetvén a híradások folytatását. Law kétségbe volt esve!... Az ismeretlen Edison, látva a sikertelenséget, ajánlkozik, hogy rendbehozza. Egy ismeretlen különleges távirórendszerben a hibát megtalálni, melyet a feltaláló és gyakorlott műszerészei sem képesek rendbehozni, lehetetlenségnek látszott. Semmit sem bíznak benne, de mégis oda engedik a géphez. S ekkor: „A született mechanikus meglátása, az igazi feltaláló gyakorlott keze, a hozzá nem értők előtt mágnusnak tüntethette fel őt. Keze között a készülék szinte magától jött rendbe.“ — írja róla Munro.

Ekkora eredmény után, mint munkafelügyelőt azonnal alkalmazták. De hiába volt minden. Law találmányán a leggondosabb felügyelet sem segíthetett. Edison javításokat tett ugyan rajta, de még így sem felelt meg teljesen céljának s gyakran fordultak elő zavarok. E nehézségek Edison újabb találmányára, az Arany- és Részvényárfolyamokat Jelentő berendezésre (Gold and Stock Quotation Printer) vezettek, mely annyira bevált, hogy ezek után az Aranytudósító csak e készülékeket használja.

Itt válunk el Edisonsától, a hivatalnok távirásztól, hogy nemsokára mint távirásztudóst lássuk viszont.

Említett találmányáért 30.000 dollárt kapott. A társaság továbbra is igényt tartott szolgálataira, a Western Union Telegraph Company, mint fixfizetéses feltalálót alkalmazta és opciót szerzett minden további távirótalálmányára. Rövidesen költségükre Newarkban (New-Yersey) gyárat alapított, melynek igazgatója lett.

Itt aztán szabadon szárnyalhatott a lángész minden gondolata. A gyár tömegesen készítette eddigi találmányait s most már semmi sem állott útjában, hogy újabb és újabb elgondolásainak modelljei a legrövidebb idő alatt ne állhassanak kísérleti asztalán.

Ekkor Edison 25 éves volt.

Edisonról, a távirászról, akartam ezt a kis megemlékezést írni. A legnagyobb mérsékletre volt szükségem, hogy túlságosan el ne térjek a tárgytól. Edisont már régen legendakör burkolja! Ezért anyagom összeszedésénél és kiválasztásánál inkább régibb keletű forrásom, Munronak 1891-ben megjelent művét követtem. Még így is vigyáznom kellett, hogy el ne ragadtassam magam.

A nagy feltalálók iránt rendszerint a hozzá nem értők bámulata nagyobb, mint a szakértők elismerése. Edisonra nézve ez megfordítva áll: csodálattal áll meg előtte az elektrotechnikában járatlan... a szakértő csak hódolni tud.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

A német posta 1930. évi jelentéséből. A német postának 1930 április 1.—1931 március 31-ig terjedő költségvetési évről most jelent meg az évi jelentése. Az évi

jelentés 4 részből áll, ú. m.: általános rész, az egyes üzletágak részletezése, személyzeti és pénzügyi eredmények.

Az általános részben az évi jelentés

megállapítja, hogy a gazdasági piacon jelentkező nehézségekkel összefüggő forgalomcsökkenés a német postát a racionalizálási folyamat lassítására kényszerítette; mindazokat az üzemegyszerősítéseket, amelyek végeredményükben a munkanélküliség növelésére vezettek volna, mellőzte. Ennek ellenére a költségvetési év alatt sikerült elérni, hogy néhány szolgálati ágban szükségessé vált személyzet-szaporítás teljes egészében fedezetet talált az üzem más ágazatában elért személyzet-megtakarításokban úgy, hogy új munkások felvétele ezen a címen sem vált szükségessé. A posta gépi üzemeltetése, a berendezési tárgyak egységesítése lényegesen előhaladt. Az évi jelentés szerint a német posta területén ezidőszert 310 levél-, 609 táviró- és 230 csomagtovábbító gépi berendezés áll üzemben.

A költségvetési év végén 40.212 német postahivatal működött (előző évben 36.351). A táviró- és távbeszélő hivatalok száma viszont 20.089-ről 19.256-ra csökkent. Erősen emelkedett az értékcikkárúsító automaták és a nyilvános távbeszélő állomások száma. A költségvetési év végén 8424 drb. bélyegárúsítóautomata (előző évben 5703) és 76.708 (előző évben csak 69.090) nyilvános távbeszélő állomás volt üzemben.

Ami most már a német posta forgalmi adatait illeti, a költségvetési évnek csupán április és május havi adatai mutatnak az előző évi hasonló adatokkal szemben némi emelkedést. A többi hónapokban a forgalom az egész vonalon visszaesett. Kivételt e tekintetben csupán a gépkocsi üzem, a légitesta és a postacsekkforgalom adatai képeznek. A forgalom-visszaesés a levélpostánál 15,7%, a csomagforgalomban 6,2%, a táviratoknál 15,5%. A gépkocsival szállított utasok számában 2,6, a légitestával szállított küldemények súlyában pedig 47,9%-os emelkedés állapítható meg.

A személyzeti részben megállapítja az évi jelentés, hogy a német postánál a költségvetési év végén kerekén 378.000 munkaeör volt foglalkoztatva az előző év 376.000 emberével szemben. Ebből a számból kinevezett alkalmazott volt 243.000 fő. A személyzet egészségi viszonyai javultak, mert a betegség napok összsszáma 5.324.000-ról 4.838.000-re esett vissza. Ebből a német posta által foglalkoztatott minden alkalmazottra átlag évi 19 nap esik. A férfi munkaeörök betegségi százaléka (17—19%) most is lényegesen kedvezőbb a női alkalmazottak betegségi százalékánál (21—22%). A német posta jóléti intézkedései közül különösen feltűnik a tüdőbetegség leküzdésére hozott anyagi áldozat nagysága. E címen 563.000 márkát számol el az évi jelentés, amely szerint az elmúlt év folya-

mán 5894 gyermeket helyezett el a német posta különböző üdülő intézetekben.

A német posta pénzügyi eredménye még mindig elég kedvezőnek mondható, mert ez évben tisztá jövedelem címén 115 millió birodalmi márkát szolgáltatót be az állampénztárba. (D. P. 1931 : 42.)

(k. j.)

Az osztrák posta évi jelentése 1930-ról.
Az osztrák posta az elmúlt évben összesen 23.173 kinevezett és ideiglenes alkalmazottat foglalkoztatott. Levélforgalma emelkedett, mert az 1929. évi 648 millió darabbal szemben 650 millió belföldi és 205 millió külföldi (előző évben 197 millió) levélpostai küldeményt kezelt. Csomagforgalmának emelkedése is kb. ilyen arányú, amennyiben az 1929. évben kezelt 18.771.000 darabbal szemben 1930-ban 18.902.000 csomag kezeléséről számol be.

Mozgópostaszolgálatban az elmúlt évben egyik-másik külföldi állam kicsérélő szolgálatában különböző egyszerűsítéseket léptetett életbe az osztrák posta. Így Jugoszláviával és Itáliával való forgalomban. Az angol csomagforgalmat, mely eddig Belgiumon és Németországon keresztül a münchen—salzburgi útvonalon bonyolódott le, 1930 november 1-étől kezdve Franciaországon és Sváicon, tehát az eddignél lényegesen rövidebb útvonalra irányította.

A személyszállító gépkocsi száma 1930. évben lényegesen emelkedett (829-ről 956 darabra.) Ennek megfelelően az üzemben tartott vonalak száma is 201-ről 223-ra ugrott fel, amelyek közül 172 egész éven át, 51 pedig csupán nyáron van üzemben.

A légi postaforgalom különösen az által emelkedett, hogy Bécs—Graz—Zágráb és Belgrád között, továbbá Bécs és Konstantinápoly között egy-egy új légi vonalat vettek üzembe. Ezenkívül 1930. április óta Bécsen keresztül vezet a London—Karachi, az Amsterdam és Holland-India közötti új légivonal is. A légitestával továbbított levelek darbszáma 180.768, a csomagoké 7.350 volt. (U. P. 1931 : 10.)

(k. j.)

A belga posta évi jelentése 1930-ról.
Az üzemben tartott postahivatalok száma 3.010 (1929-ben 2.317) volt. A levélforgalom lebonyolításának javítása, különösen a kézbesítőszoigálat gyorsítása céljából a belga posta 1930. évben a nehéz gazdasági viszonyok ellenére is fokozott mértékben alkalmazta a postaszállításnál a gépkocsit, a kézbesítők létszámát pedig a hivatalok nagy részénél emelte, a kézbesítőszoigálatban pedig különböző javításokat vezetett be. Ennek oka egyrészt a címezetlen nyomtatvány és árumintaküldemények, mint új üzletágnak bevezetés-

se, a házhoz kézbesítés és postautalványok háznál való kifizetésének, különösen pedig a csomagkézbesítő szolgálatnak 1930. év folyamán történt rendszeresítése. E tekintetben nehéz feladat elé állította a belga postát, a háború után a városok legtöbbjében megindult lázas építési tevékenység, amely a kézbesítőterület lényeges növekedését vonta maga után. **Ezért azután a belga posta a néhány év előtt megszüntetett második kézbesítőjáratot általában még nem tudta újból visszaállítani. A levélgyűjtőszolgálatban kísérletképpen alkalmazott oldalkocsis motorke-rékpárok használatban nem váltak be. Ezért Brüsszelben most kis méretű gépkocsikkal kísérleteznek a levélgyűjtő szolgálatban is.**

A levélpóstaforgalom az elmúlt évben emelkedett, Zárt leveleknél az emelkedés 5, nyomtatványküldeményeknél 8%. Az év végén a belga posta területén 584 bérmentesítésképp volt üzemben.

Érdekel a belga évi jelentésnek az az adata mely szerint a hatóságok, hivatalok levelezésének szállításánál a portómentesség megváltási összegének ellenértékéért fizetett átalányokból a belga posta nem kapta meg azokat a bevételeket, amelyek az 1925. évi királyi rendelet szerint a postát megillettek volna. A belga pénzügyminisztérium erre való tekintettel már most beleegyezését adta, hogy a belga postaigazgatás a hivatalos levelezés szállításáért 1932. évtől kezdve a királyi rendelet szerint öt megillető teljes díjtételeket felszámíthassa.

Az 1930. év folyamán a csomagszolgálat a várakozásnak megfelelően fejlődött s minden tekintetben kielégítette a közönség igényeit. A belga posta 1930. évi számadását 87,973.000 frank hiánnyal zárta, amely zárszámadási hiány az évi jelentés szerint is lényegesen kevesebb lenne, ha a posta a többi állami hatóságoknak, hivataloknak teljesített szolgáltatáért elsősorban a portómentes levelezésért a díjszabásszerűen öt megillető teljes ellenértéket megkapta volna. (U. P. 1931 : 10.) (k. j.)

A dán posta évi jelentése 1930/31. költségvetési évről. A dán posta a költségvetési évet 2.8 millió korona többlettel zárta. Az üzemi év végén működő postahivatalok száma 1.431 volt. (1929-ben 1.426). Ezek közül csak 257 volt kincstári, amely utóbbiak közül 6 hivatal ellenőrizte az 535 mozgópostahivatal ügykezelését. Egy postahivatalra 2.500 lakos és 31 négyzetkilométer terület postai szükségletének ellátása hárult. Levélgyűjtőszekrények száma 10.180, a postaalkalmazottaknak a száma pedig 12.340 volt. A levélposta for-

galma előző évihez képest 2.4% kal emelkedett. (U. P. 1931 : 10.) (k. j.)

A svéd posta jelentése 1930 évről. A postahivatalok száma 3.873, amelyek közül azonban csak 325 lát el teljes szolgálatot. A többiek korlátozott hatáskörben álltak a közönség rendelkezésére. Egy postahivatalra 1.580 lakos és 113 négyzetkilométer terület esett. A mozgóposták száma 349. A levélszekrényeké 13.993. A svéd postát a vezérigazgatóságon kívül 5 kerületi igazgatóság igazgatja. A közigazgatási tisztviselők száma 533, a forgalmi tisztviselők száma pedig 5.999, akiken kívül 7.206 szerződéses alkalmazott látja el a kisebb postai szerveknél a kezelési szolgálatot. **A svéd postavezérigazgatóságnál 5 osztályban intézik a posta legrossz igazgatását. Az első ügyosztályban a személyzeti, forgalmi és jogi ügyeket, a másodikban a gazdasági ügyeket, a harmadikban a kezelési, díjszabási statisztikai ügyeket, a negyedikben a számviteli és nemzetközi leszámolási ügyeket, az ötödikben a postatakarékpénztár és a postautalványforgalommal kapcsolatos ügyeket intézik egy-egy ügyosztályvezető irányítása mellett.**

A svéd mozgópostákon rendszerint altiszt munkások látják el a kezelési szolgálatot. A svéd mozgóposták az elmúlt év folyamán 16,857.000 korona költséggel 61,344.000 tengely km. útát tették meg. A postaküldemény darabszáma 832 millió volt, amely számadat az 1929. évi adatokkal szemben 44 millió emelkedést jelent. A svéd posta egyike Európa legjobb üzleti eredményét felmutató posta igazgatásának. **77,870.000 korona bevétel** mellett 15,246.000 korona tiszta jövedelmet szállított be az állampénztárba. (U. P. 1931 : 10.) (k. j.)

A francia posta főnöki-jutalékának emelése. A francia szaklapok hirt adnak arról, hogy 1931. szeptemberétől kezdve a francia postaminiszter a postaalkalmazottak egy részénél eddig is kifizetésre került hivatalvezetői jutalékot felemelte.

Még a béke évekből származó miniszteri rendelet a francia posta férfi és női hivatalvezetői és osztályvezetői részére a forgalommal emelkedő jutalékrendszer léptetett életbe, amelynek alapja a hivatalonként feldolgozott forgalmi egységek voltak. Eszerint minden földönt távirat után 0.15, érkezett távirat után 0.10, távolsági beszélgetésenként 0.04, új takarékpénztári könyv váltásánál 0.25, további betéteknél 0.05 és a készpénzforgalom minden 1000 frankja után 0.50 frank jutalék illette meg az ellenőrző személyzetet.

Ez a vezetői-jutalék különösen a for-

galmasabb hivatalok főnökeinél jelentékeny, viszont a kisebb hivataloknál alig szambavehető mellékjövedelmet jelentett, holott a hivatalvezetők a kisebb és középforgalmú hivataloknál is igen felelőségteljes munkát végeznek. Ezért az Association Générale des Agents des P. T. T. kezdetől fogva harcolt a főnöki-jutalék e rendszere ellen. E harcnak eredményeként a munkaegységek alapján elért üzemi jutalék egy részét a postaalkalmazottak alapfizetéséhez csatolták és abból csak egy részt engedtek át külön jutalékként a hivatalvezetőknek. Ez a fennmaradó alap kb. 5 millió frankot tett ki s most ezt osztották ki a hivatalvezetők és a pénztkezelő személyzet között, mint hivatalvezetői és ellenőrzési jutalékokat (Indemnité de gérance et de responsabilité), amely azután független volt a munkaegységek mindenkorai változásától. A jutalékrendszer változásakor szolgálatban volt hivatalvezetőknek jogukban állott az új és a régi jutalék rendszer között választani. E jutalék kulcsát az 1913. évi statisztikai adatok alapján állapították meg, s az a hivatal forgalma szerint váltakozó évi 200—6000 frankig terjedő külön jövedelmet biztosított a hivatalvezetőknek. A párisi postafőpénztár kezelője kivételesen 12.000 frank évi jutalékokat kapott. Ez a rendszer hosszú éveken át nem változott, mert megfelelő hitel hiányában a jutalék emelésére irányuló kérelmeket a postaigazgatás mindig visszautasította. A főnökök egyesülete újabb mozgalmat indított és utalt arra, hogy a múltban a jutalék összege minden évben a forgalommal nőtt vagy csökkent s éppenezért a postának a forgalomnak megfelelő hol növekedő, hol csökkenő összeget kellett e címen költségvetésébe beállítani, tehát most sem lehet komoly akadály a növekedő összegű jutalék fedezéséhez szükséges összegnek a költségvetésbe való beállításának. A postaigazgatás kezdetben csak annyit javított a helyzeten, hogy a legkisebb jutalék évi összegét 200 frankról 500-ra, a legmagasabbat pedig 6.000-ról 7.000 frankra emelte. 1920-ban és 1926. évek között a postaforgalom a statisztikai adatok szerint 38%-kal, a pénzforgalom pedig 35%-kal emelkedett. Erre való tekintettel a francia postaigazgatás 1928. és 1929. években a főnöki jutaléknak 100%-kal történő emelését kénytelen volt megígérni. A mindenkorai pénzügyminiszter azonban tiltakozott a postahivatalok vezetői jutalékának ilyen arányú emelése ellen, mert a főbbi állami igazgatásnál pénztkezeléssel foglalkozó hivatalvezetők (adó, vámhivataloknál stb.) a nekik hasonló alapon elősmert jutalék-

összegnek hasonló kulcs alapján való megállapítását jogosan követelhetnék volna. Végül 1928-ban az akkori pénzügyminiszter elvben hozzájárult a hivatalvezetők jutalékának a forgalmi viszonyokhoz megfelelő mértékben való emeléséhez. A kifizetéshez szükséges hitelt azonban csak az 1930—31. évi költségvetés keretében sikerült végérvényesen biztosítani. Ez év szeptemberében végre megjelent a miniszteri rendelet, amely a francia posták vezetői jutalékát a hivatal forgalmához mérten évi 1.200-tól 12.000 frankig emelkedő atalány összegekben állapította meg, mindenkör 5 éves statisztikai adatok átlagforgalma alapján számítva az egyes hivatal részére esedékes főnöki jutalékokat. (P. N. 1931 : 51.) (k. j.)

A legnagyobb távbeszélő-tudakozó munkahely bizonyára az amerikai Telephon Co. társaság newyorki központi épületében, a közelmúltban helyzetetül üzembe. A newyorki West 50. utcájában lévő épület 13 emeletén 10.160 négyszögletes terület foglal el ez a tudakozó, ahol 100 munkahely van beültetve. E tudakozóhoz Newyork legforgalmasabb üzleti negyedének, a Manhattan városrész 9 távbeszélő központjának több mint 170.000 előfizetője van utalva távbeszélő ügyeikben felvilágosításért. Hasonlóképpen ennél a tudakozóhivatalnál intézik el Newyork környékéről a walker-streeti helyközi központon keresztül beérkező kérdézőkördéseket is. Ejjel pedig Manhattan városrész valamennyi távbeszélő előfizetőjének tudakozó helyeként szolgál az új tudakozó hivatal. Az egyes munkahelyek úgy vannak berendezve, hogy kívánatra mindegyik munkaerő saját munkahelyéről 9 millió előfizetőről adhat felvilágosítást anélkül, hogy e célból munkahelyéről fel kellene állnia. (Bl f. P. u. T. 1931 : 19.) (k. j.)

A fénysejt (fotocellák) felhasználása a levélzsákok irányításánál. A fotocellákat újabban eredménnyel alkalmazzák már a levélzsákoknak az induló postavonatokba való szétosztásánál, irányításánál is a forgalmasabb amerikai vasúti pályaudvarokon. Ebből a célból a járatokkal beérkező és postaanyaggal telt zsákokat ötvenes csoportokban az önműködő végnélküli függővasútra aggatják fel, mely a függőleges helyzetben lógó zsákokat egymásután a szétosztóhelyhez szállítja. Mikor az egyes zsákok a berendezés daruvágányán a nekik megfelelő vasúti postakocsizhoz érkeznek, a zsákok nyakára erősített címtábla meghatározott rendben sorakozó sötét és világos csikozása egy fotocellán keresztül áramkört zár, illetőleg nyit meg úgy, hogy a függővasút sín-

hálózatán futó levélszak pontosan az útíránynak megfelelő postakocsizhoz vezető csúzda nyílásánál egy solenoid-szerkezet segítségével lekasztódik és egyenesen a rakodásra beállított postakocsi raktárhelyiségébe csúszik s ezzel lényegesen gyorsítja a menetkezés postakocsi rakodását. (P. Z. u. T. Ztg. 1931: 44.) (k. j.)

A legrégebbi keletbélvezetőnyomat 1661. évből származik s azt egy levélborítékon fedezték fel, melyet az angol Yarmouth városka postahivatalában adtak fel és látták el bélvezetőnyomattal. E bélvezetőnyomat köralakú és a feladás hónapjának és napjának keltét tünteti fel. (P. Z. 1931: 6.) (k. j.)

Levélkézbesítés falabakon. A levélkézbesítésnek eme kevésbé újkori alakja még ma is gyakorlatban van Dánia egyik szegletében és magyarázatát az ottani nagyon rossz útviszonyokban találja. Az a tengerszoros, mely Seelandot, Dánia legnagyobb szigetét, melyen Kopenhága, Dánia székesfővárosa is fekszik, Möentől és Falster-tól, a másik két nagyobb dán szigettől elválasztja fjordokkal, öblökkel és számos apró szigetekkel van tarkítva. Itt a tengerfenék nagyon sekély. Falster szigettől északra pld. alig éri el az 1 métert is, úgy, hogy ott kocsival is át lehet hajtani a szomszéd szigetekre. A dán szigetek között beltenger az apályt és dagályt nem ismeri ugyan, de azért a tenger vize koránt sem nyugodt, mert a szigetek között gyakori a szélvihar, mely a beltenger vizét sokszor 2 méter magas hullámhegyekbe is felveri. Ha a vízállás magas, akkor a beltenger apró szigetei között a postakézbesítés csónakon történik. Rendes körülmények között azonban a tenger csekély mélysége nem engedi meg a csónak közlekedést sem. Különösen a Bogó és Faró apró szigetek között kb. 300 méter széles tengerszoros legtöbbször falábra kapaszkodva teszi meg a postakézbesítőt. E két apró szigeten ugyanis csak 3 lakott major van s így aligha fizetné ki a postaigazgatásnak az állandó kocsiútdőnc közlekedés fenntartása. (P. Z. 1931: 6.) (k. j.)

Guam-sziget jelentősége a Csendes-óceán kábelhálózatában. Guam szigetét és annak jelentőségét tulajdonképpen a spanyol-amerikai háború fedezte fel. 1898-ban ugyanis, mikor a spanyol-amerikai háború kitört, a Charleston nevű amerikai cirkáló behajózott a sziget kikötőjébe s az ottani spanyol kormányzóval annak legnagyobb ámulatára közölte, hogy az Egyesült-Államok és Spanyolország közt kitört a háború. Erre a spanyol helytartó át is adta az amerikaiaknak a szigetet.

A sziget jelentősége ezzel az idővel kez-

dődik, mert az az Egyesült-Államok (San Francisco) és a Philippini-szigetek közti tengeri útba esik s a nevezett szigetcsoport kapujában fontos szénállomás. Így állván a dolgok, a Commercial Cable Comp. 1902-ben Guam szigetét a világ többi részeivel kábellel kötötte össze, mely San Franciscóba vezet. A kábel Guamot a Japánhoz tartozó Bonin-nal, Midway szigetével, Manilával és Yap szigetével is összekötötte s így Guamból egy csapásra Amerikának egyik fontos Csendes-tengeri őrállomása lett.

Kétségtelen, hogy ez a kábelösszekötés Guamot hasznavehetővé tette az amerikaiak számára.

Legújabbban az amerikaiak kiakarják venni Guam szigetét a tengerészeti minisztérium hatásköréből s azt a belügyi tárca körébe akarják utalni, azzal a céllal, hogy az a pompás vegetációjú trópusi szigettől nemzeti parkot csináljon. Az eszme bizonyára nem rossz s a 30 mérföld hosszú és hat mérföld széles, trópusi zöld pent a Csendes-óceán közepén a maga állandó meleg éghajlatával bizonyára nagy vonzóerőt fog gyakorolni az amerikai turistákra. (I. S. N. 1931: 3.)

Olaszországban a munkanélküliek téli foglalkoztatásának biztosítása érdekében a közlekedési miniszter felhatalmazást kapott arra, hogy a vasutak, posta, táviró, távbeszélő fejlesztésére 1.865,526.000 lírát fordítsa. Az előirányzott munkák révén a tél folyamán 120.000 olasz munkát fognak állandóan foglalkoztatni. (J. T. 1931: 9.)

A német birodalmi posta 1930. évi üzleti jelentése szerint a táviróforgalom 40.1 millió szóról 33.9 millió szóra csökkent, vagyis az 1929. évhez viszonyítva 15.5 százalékos csökkenést mutatott. Az elért összeforgalomból 54.5 százalék a belföldi, 19.5 százalék a külföldi, 6.5 százalék pedig az átmenő forgalomra esik. A feladott táviratok közt volt 380,626 táviratlevél, 573 ú. n. Blitztelegramm és 1,676,188 dísztávirat. A német posta az elmúlt üzleti évben a táviróforgalomban különböző újításokat rendszeresített; így a táviratok összegét most már nem ötfel osztható összegre keréktik ki felfelé, hanem csak egész pfenigre. A Danziggal és a Saar-területtel való forgalomban a táviratlevelek díjminimumát 30 szóról 20 szóra csökkentették. A díjkezdményes karácsonyi és újévi üdvözlő táviratokat ismét rendszeresítették. Ebben a forgalomban ez alkalommal először a német tengeri gőzösek is részt vettek, melyek a német parti állomások közvetítésével bonyolították le ezt a forgalmat. A belföldi német forgalomban a karácsonyi és újévi ünnepek alkalmából 14,486 üdvözlő távira-

tot adtak fel, melyből 31 százaléknak meghatározott szövege volt. A zsidó újév alkalmából a német posta szintén fenntartotta ezt a kedvezményes üdvözlő táviratforgalmat. Ez a forgalom szintén örvendetes emelkedést mutatott s azt a németek a nemzetközi viszonylatokra is kiterjesztették. A táviratkézésítés meggyorsítása érdekében a motorbiciklik számát szaporították.

A táviróvezetékek összhossza 1930 végén 400.290 km volt, melyhez még 19.281 km a távbeszélő-áramkörökön berendezett táviróösszeköttetésekre jut. A légvezetékes táviróhálózatot a németek az elmúlt üzleti évben tovább csökkentették. A megszüntetett vezeték huzaljait, amennyiben azokat nem használták fel távbeszélő-összeköttetések létesítésére, lebontották.

A német belföldi távkábel-hálózatban szaporították a váltóáramos és műáramkörös táviróösszeköttetéseket. Nemzetközi táviróhálózatukat a németek a gyengén igénybevett vezeték megszüntetésével szintén tovább egyszerűsítették. Az Indoeurópai távirótársaság által 1870 óta üzemben tartott London—Berlin—Varsó—Odesza—Tiflis—Teherán—Karachi (India) transzkontinentális táviróvonalat megszüntették és azt kábel- és rádióösszeköttetésekkel pótolták. Megjavították továbbá a Berlin és Emden közti összeköttetéseket is a táviróvonalak számának szaporításával, hogy ily módon a Németországból Amerikába, Angliába, Spanyolországba vezető kábelekhöz való csatlakozás kifogástalan legyen. A Deutsch-Atlantische Telegraphengesellschaft kábelein lebonyolított táviróforgalom az elmúlt üzleti évben 29,7 millió szót tett ki az előző év 27,7 millió szavával szemben.

Münchenben a német postaigazgatás nyilvános képtáviróhivatalt rendezett be. Ezzel a terjeszkedéssel kapcsolatban a következő új képtáviróviszonylatokban nyitották meg a forgalmat:

Egyrésztől München, másrésztől Berlin, Frankfurt a/M., Kopenhága, London, Stockholm, Wien közt;

Egyrésztől New-York, másrésztől Berlin, Frankfurt a/M., München közt. Végül egyrésztől Buenos-Aires, másrésztől Berlin, Frankfurt a/M., München közt.

Az üzem átalakításával kapcsolatban az elmúlt évben a német posta a használatban levő távirókészülékek számát 5.661-ről 4.425-re csökkentette; e mellett a kisforgalmú helyek táviróforgalmának közvetítésére, valamint a feladás és kézbesítés céljaira 42.666 távbeszélőállomás szolgált a táviróüzemet. (D. V. 1931 : 39.)

Németország és Venezuela közt megnyílt a rádiótávbeszélő-forgalom. A folyó

év július hó 1-én közvetlen rádiótávbeszélő-összeköttetés nyílt meg Németország és Venezuela közt, melyen a táviratváltás kifogástalanul működött. Közben kísérletezések folytak az összeköttetésnek a távbeszélőforgalom céljaira való igénybevételére is. Miután az összeköttetésbe a szükséges készülékeket beépítették s egy bizonyos időn át a próbabeszélgetések is jó eredménnyel folytak, a német-venezuelai távbeszélőforgalom is megnyílt. A forgalomban az összes német központok résztvesznek, venezuelai oldalon azonban egyelőre csak a Maracay-ban berendezett üzemközpont nyilvános állomásáról lehet beszélni. A venezuelai távbeszélőhálózatnak a forgalomba való bevonása a szükséges berendezések elkészülte után szintén ırvbe van véve. Az új forgalmi viszonylatban a háromperces beszélgetés díja 120 márka, minden további percért pedig 40 márka fizetendő. (D. V. 1931 : 39.)

Amerikai rádióhírmondó-hírlapleadások közvetítése a német rádióhírmondó útján. „Miről beszélnek Amerikában?” címmel a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft és a National Broadcasting Corporation közt létrejött megállapodás alapján minden második pénteken 15 perces németnyelvű előadásokat fognak az Egyesült-Államokból a német rádióhírmondó számára leadni. Az előadásokat Washingtonban Kurt G. Sell német újságíró fogja este 8—8,15 közt tartani, melyeket a königswusterhauseni Deutschland adó vesz át, melyhez esetről-esetre más német, illetőleg osztrák adók is csatlakozhatnak. Az első ilyen előadás szeptember 18-án volt, mely alkalommal a legutóbbi német és osztrák politikai és gazdasági eseményeknek (vámiunio, Heimwehrpuc, kölcsönproblémák, munkapiac) amerikai szemüvegen át való megvilágítását hallgathatták a német és osztrák rádió-előfizetők. Az átvitelt kisebb ingadozásoktól eltekintve, jól lehetett érteni. (D. V. 1931 : 39.)

Az új berlini rádióhírmondó nagydó helyéül hosszas mérések és tanulmányozás után a város északnyugati részében fekvő tegeli lövölde területét választották ki. Az új nagydó 75 kilowattos teljesítménnyel fog dolgozni s adásait a 716 kc/s (419 méteres) hullámon fogja szórni, melyet eddig a Berlin-Witzleben-i adóállomás használt. (D. V. 1931 : 38.)

Légiforgalmi rádióállomás építése Esviptomban. Az egyiptomi kormány a felső-egyiptomi légiforgalom megkönnyítése érdekében ebben az országrészben új rádióállomás építését határozta el. Az építési költségeket a folyó évi költségvetésben mutatkozó fölöslegekből fogják fedezni. (J. T. 1931 : 9.)

Dr. Havas Ferenc.

Képhullám. A német, angol és francia adók már rendszeres televíziós leadásokat hirdetnek. Baird és Belinograf kísérleteket közvetítenek bizonyos órákban, de kifejezetten mint kísérleteket. Amerikában is csak kísérleteket ígérnek, de már 15 különböző állomás szerepel a műsor-táblázatokban és 4—5 órán át adnak naponként beszélő képeket. Lehet, hogy technikailag nem is tartanak messzebb az amerikaiak, mint az európaiak, de a lehetőségek mértéke sokkal nagyobb és az anyagi eszközök is gazdagabbak. A magánvállalkozásokat a kormány támogatja. Elvégre 10 évvel ezelőtt a kristálydetektor és fejhallgató korában az akusztikai körszakra ügye sem ígért többet, mint most a képküldés. A nagy rádiótársaságok, General Electric, Westinghouse, RCA közvetítenek és más vállalatok, amelyek vevőkészülékeiket szeretnék árusítani. Mikey Mouse is jelentkezik már televízió útján. Amúgy is szeretik a ríktő maszkokat, jelmezeket, amelyek könnyebben érvényesülnek. Egyelőre a műkedvelők, akik vevőkészülékeiket maguk készítik, vannak többségben. A készülékek különben olcsóbbak, mint az ember hinné. A vételár 130—160 dollár, ami 700—900 pengőnek felel meg, de tulajdonképpen csak 300—400 pengő piaci értéket jelent. (R. Times.)

Az első „beszélő” világitó-torony. A skótszágai Glasgow városba vezető forgalmas tengerszorosban, a Firth of Clyde-ban a Cumbrae-szigeten levő világitótornyot újabban olyan rádióadóval szerelték fel, amely beszédet is tud közvetíteni. Miután a világitótorony eddig is fel volt szírénnel szerelve, amelyet különösen ködben használtak, a kürt és a beszéd leadómunkáját összekapcsolták. A leadó gramofonlemezzel minden 70. másodpercben kiejti ezt a szót „Cumbrae”, azután számolni kezd ötvenig. A Cumbrae szóval egyidejűen megszólal egy másodpercre a ködjelzőkürt is. Miután a hanghullámok jóval lassabban terjednek a levegőben, mint a rádióhullámok, a távolból figyelők a Cumbrae szót a rádió-hallgatóban, vagy hangosanbeszélőben hamarabb hallja, mint a kürt bűgását. A kürt bűgása akkor ér el a füleikhez, amikor a rádiókészülék már valamilyen számot mond. Amelyik számmal a kürt hangjának megérkezése a hajóhoz összeesik, annyi tizedmérőföldnyire van a hajó a világitótornytól. Miután a számlálás ötvenig tart, a hajók öt angol mérföldön — 8 kilométer — belül megmérhetik a világitótornytól való távolságukat. (Wordl (Radio.)

Az osztrák rádióállalat fejlesztése. Az osztrák rádióállalat, a Ravag, Bécsben új központ létesítését tervezi. Schwaiger ta-

nár, a technikai igazgató, most járt Londonban, ahol az új rádióház berendezését tanulmányozta. A 150 kilowattos leadó költségeit már engedélyezték. (N. Fr. Pr.)

Rádió és kultúra. Fess amerikai szenátor javaslatot nyújtott be, amelyben indítványozza, hogy a rádió-studiókat kényszerítsék arra, hogy műsoruk 15 százalékát kultúra-terjesztésre fordítsák. Az úgynevezett Federal Radio Commission ezirányban most adatokat gyűjt. Statisztikát vezettek egy próbahéten át arról, mit közvetítettek a rádióállomások. Bár 602 engedélyezett adóállomás van, csak 522 állomás kimutatásait szerezték meg. Kultúraterjesztésnek vették a tanerők előadásain kívül az ismeretterjesztő, utazásokról szóló, technikai természetű és főleg a zenei előadásokat is. A klasszikus zene 5.702 órával vezet. Tanárak 1007 órán át beszéltek, a Vörös Kerest és egyéb közhasznú intézmény szónokai 469 órát használtak fel. 33.784 órából 15.000 óra jutott a kultúra számára, ami 44 százaléknak felel meg. (R. Times.)

Rádióvízió. Június 15-től kezdve New-Yorkban három studióból rendszeresen küldenek beszélőképeket. Egyelőre csak 30—40 kilométernyi körzetben körülbelül 30 négyszögcentiméteres képeket. A bemondó hangja épűgy hallható, mint a rendes rádión, de a képe csak sötét szobában látható és csak egészen közel a készülékhez. Amerikában eddig mindössze körülbelül vevőkészülék van üzemben. (Radio Paris.)

A vasúti rádió. A mi vonatrádióknak meglehetősen kedvelik. Az osztrák vasúti rádióról a Magyar Posta ezévi 8. számában kimerítő ismertetés jelent meg. Franciaországban és Kanadában egy év óta, Angliában néhány hónap óta igen kedvező eredményeket ért a vasúti „körszakra”. Annál feltűnőbb, hogy a német birodalmi vasútak még tartózkodnak a vasúti rádiószolgálat alkalmazásától. A kísérletek ugyanis nem biztattak eléggé abban a tekintetben, hogy a robogó vonatokon elég jól lehessen hallani a közvetítéseket. Ezzel szemben a Berlin—Hamburg közötti útvonalon jól működik a vonattelefon; az eddigi kísérletek oly szép eredménnyel zárultak, hogy más vonalakat most szerelnek fel hasonló berendezéssel. Bár a költség nagy nehézségeket okoz a szerelési munkálatok gyors végrehajtása tekintetében. Szakkörökben csodálkoznak azon, hogy a vonatrádióknál csak negatív eredményeket értek el a németek. Kanadában minden távolsági vonat szalonkocsijaiban hangszórók vannak, amelyek még akkor is hatásosan érvényesülnek és kifogástalanul működnek, amikor a vonat hidon halad vagy alagúton megy keresztül. A francia vonatokon fejhallgatókat

használnak, úgy mint nálunk. (Radio France.)

Olaszország új rádióadóállomásai. Triesztben október hó 28-án helyezték üzembe Olaszország legújabb rádióadóállomását, mely 15 kw-al működik, hullámhossza: 247.7 m. Az állomás július 10-től folytatott kísérleti közvetítéseket, amit „Radio Trieste! Prove tecniche du transmissione!” (Rádió Trieszt, kísérleti közvetítések) bemondással jeleztek ezideig. Többnyire Milánó, Turin és Genova műsorát közvetíti és ilyenkor az ottani bemondó jelentkezik. Önálló közvetítéseiben eddig rendszerint gramofonzenét adott. Szünetjele: madárcsicsergés. Műsorának befejezése és az esti elköszönés ugyanolyan, mint a többi olasz állomásé.

Ugyancsak október 28-án volt az új-Bozenből lett Bolzano kis rádióadóállomás ünnepélyes felavatása is. Ez az állomás mindössze 0.2 kw-tal működött és az olasz rádióknak csupán helyi jelentőségű állomása volt, mely ezzel befejezte három éves pályafutását. Az új állomás szeptember 15-én kezdte meg rendszeres próbaadásait a régi hullámhosszon (453 m.), de 1.5 kW energiával. Önálló zenekart szervezett és műsorát is lényegesen kibővítette. (Radio Corriere.)

Holland állomások hullámcsereje. A két hollandi adóállomás negyedévenként felszeréli egymás hullámhosszát. Október 1-én lett volna esedékes az új hullámcsere, de a két hollandi állomás már az új műsorhét kezdetével, vagyis szeptember 27-től kezdődőleg a cserélt hullámhosszon működött és ezt meg is tartja ez év végéig. Hilversum hullámhossza tehát január elsejéig 298.8 m; Huizené pedig 1857 méter.

Készül München nagyadója. München új, nagyenergiájú adóállomásának építését még szeptember havában megkezdték. Az adóállomás technikai berendezését a bajor rádiótársaság a C. Lorenz cégnél rendelte meg, amellyel megállapodott abban, hogy a szerelési munkálatokat 1932. év tavaszán megkezdji. Ha minden a megállapított terv szerint halad, úgy München új, 75 kilowattos adóállomása 1932 júniusában már megkezdheti a kísérleti adásokat. (Münchener Nachrichten.)

Ultrarövid adó. A német Telefunken cég elkészítette az ultrarövid adót s azt a birodalmi postaminisztérium rendelkezésére bocsátotta. Az új adót, mely 4 kilowattos antennateljesítményt nyújt, legközelebb televízió és körszikra terén fogják működtetni. Ha a kísérletek sikerülnek, megoldják a többprogram problémáját. (B. Z. a. M.) Huber Oszkár.

Iparművészeti törekvések a német postahivatalok berendezésénél. Minden német polgár a német főváros nagyforgalmú központi útjával, az „Unter den Linden”-nel büszkélkedik, mint ahogy az angolok a londoni Regent Street-re és a franciák a híres utcák egész sorára büszkén hivatkoznak, amelyek a Place de la Republique és a Madeleine között teszik vonzóvá a világ fővárosát.

Midőn tehát arról volt szó, hogy Berlin híres utcájában új postahivatalt kell építeni, a tervező mérnököt kétségtelenül ez a büszkeség is megihlette, midőn a postahivatalok sablonos formáitól eltért és a művészi összhang kedvéért oly új típusú épületet tervezett, amely a művészi törekvéseknek is megfelel.

A modern épületek földszinti részeit általában üzlethelyiségek foglalják el. A berlini postahivatal építész ezen a sablonon változtatott: megfelelően kiképezte a földszinti üzlethelyiségeknek szánt területet. A szokásos üzleti kirakat-ablak mögött, mintegy 18 hüvelyknyi távolságban és 4 láb magasságban síma, fényes és ragyogó bronzlapok borítják a kirakat oldalait. Ezek felett a mennyezet pereméig homályos fehér üvegtáblák vannak elhelyezve, melyeket bronz csíkok keresztelnek. Ilymódon az egész ablaknyílást bronz táblák és csíkok, valamint homályos fehér üveg fedi. Hirdetés vagy hirdetemény nem rontja a hatást, ezeket nem ide függesztik.

Az ajtó művészi munka, amelyhez ragyogó vert-bronz anyagot használtak. Ennek jobb oldalán a birodalom bronzból készült címerét, és az ablak fölött a postahivatal feliratát látjuk.

Amint az ajtón belépünk, azonnal szemünkbe ötlik a berendezés egyszerűsége mellett ennek művészi kivitele. A falakat 8 láb magasságban fényezett barna fatáblák borítják. Ezek felett vakító fehér vakolás. A hivatal közepére négyszögletes oszlopot helyeztek el, melynek alsó része barna fatábla-burkolatot kapott. Az oszlop felső része homályos fehér üvegtáblából áll, amelyek a mögöttük elhelyezett nagy fényerősségű villanylámpák fényével elárasztják az egész hivatalt. A felvételi asztal az ablak közelében úgy van elhelyezve, hogy a szolgálatot teljesítő személyzet elégséges természetes fényt kapjon. Ez az asztal alig 4 láb magas. Az alkalmazott és a közönség között válaszfal, ablak, rács nincsen.

A teljesség kedvéért meg kell még említenem, hogy a hivatal homlokzatára merőlegesen postaszekrényalakú, kék üvegbe zárt villanylámpákkal megvilágított cégért alkalmaztak és az ezen látható, az elmúlt időből ismert postakürt arra figyelmeztet.

teti a napnyugta után arra menőket, hogy itt van a postahivatal. (The Post.)

A mechanizált postacsomag-kezelés. Általában azt mondják, hogy a brit szigetek lakóinak a konzervatívizmusa egészen különálló, a változtatásokra igen csekély mértékben hajlamosak. Bárhogy is áll ez a dolog, kétségtelen, hogy ennek a különös tulajdonságnak a tünetei lépten-nyomon tapasztalhatók. Így pl., ha az angol posta vezetőse évekkal ezelőtt elhatározza, hogy a csomagforgalmat mechanizálja: bizonyosan sok olyan jós akad, aki az ilyen kísérletnek teljes és kikerülhetetlen bukást és a régi állapothoz való feltétlenül visszatérést jósolt volna. Mindennek ellenére az „Idő”, a nagy mester, feltartóztathatatlanul halad a maga útján előre és elsöpörte a csomagforgalom belső kezelésében megcsontosodott, elavult eljárásokat és egészen új berendezéseket létesített. Megszüntette azt a lélekölő munkát, amely abból állott, hogy az emberek éveken keresztül mást nem csináltak, csak a csomagokat tartalmazó zsákokat kiürítették az elosztó asztalokra. A londoni főposta csomagosztályában ezt a munkát és a továbbítást elmés szerkezettel ellátott mozgószalagok végzik, amelyeknek alkalmazása sok terhes szolgáltatól szabadítja meg a csomagosztály személyzetét. A külső szolgálatban nem alkalmaznak már lovakat és az emberi erővel mozgatott járműveket is kivonták már a forgalomból. Elektromobilos, hatalmas teherkocsik léptek azok helyébe.

Az a terem, ahová az anyag beérkezik, egyensúlyozó szerkezettel bíró csapóajtókkal van felszerelve. Csengők jelzik az anyag érkezését. Az érkezett csomagok továbbító szalagokon kerülnek arra a helyre, ahol emelők segítségével, más szalagok útján az elosztó helyiségbe jutnak. Itt az anyagot, a megfelelő elosztó asztalról, kerek kosarokból álló szerkezet segítségével a megfelelő kézbesítő kerület szerint osztják szét. A kosarak rúgósszerkezete lehetővé teszi, hogy ezek a hivatal távolabb eső helyiségeibe is a mozgó szalagokon juthassanak el. A berendezés a munka állandóságát és folyamatosságát biztosítja és elsőrangú teljesítményt végzett a személyzet, amidőn a régi rendszerről az újra való áttérés minden fennakadás nélkül, úgyszólván egy nap alatt történt.

A mechanikai berendezés áttekinthetőbb megismerése céljából tegyünk egy képzeletbeli kirándulást. A város központjából két alkalmatosság vezet a kirándulásunk céljához: a csőposta és a közút. Minthogy az előbbi nem vehetjük igénybe, az utóbbi kell haladnunk. Kényszeresen elhelyezkedünk egyik gyorsjáratú kocsiban. Egynéhány perc múlva a csomag-osztályánál va-

gyunk, ahol — 6 óra lévén — a munka tetőponjára ért. Zöld és fehér fények vibrálnak. A kocsik zajtalanul érkeznek a bejarathoz, melynek kapui nyitva vannak. A csapóajtókat kinyitják és a kocsik tartalma a továbbító szalagra kerül. Az ajtók becsapódnak és kocsink csendesesen folytatja útját.

Az épületbe lépve, szemünkbe ötlük egy vízszintes építmény, mely a padlótól 11 láb magasságban az épület középső részét foglalja el. Vaslépcsőn felmegyünk, hogy láthassuk a szorgos munkát. A tetejére érve, felfedezünk két, az egész építményt keresztüljelző mozgó-szalagot, amelyre a beérkezett csomagok kerülnek. Ezeket a csomagokat az altsztek lejtős asztalokra irányítják oly kerekeken futó szerkezettel, amely a különböző szétosztó asztalok között az összeköttetést biztosítja.

Az elmondottakból azt lehetne következtetni, hogy a berendezésnek ily módon való megváltoztatása a személyzet munkájának rendkívüli könnyebbségét hozta magával, mivel állandó, folyamatos munkát biztosít és a munka rendes menetéből való kizökkenés mintegy kizártnak látszik. Bizonyos tekintetben kétségtelenül így is van; pl. nehéz zsákokat, csomagokat a személyzetnek nem kell már emelnie és egyik helyről a másikhoz vinnie. De ezzel szemben megváltozott a személyzet viselkedése, életmegnyilatkozása; ingerlékenység a jellemző vonása és igen ritka jelenség a mosoly, általában az a könnyedség, amellyel a régi csomagosztályban dolgoztak. A változás okát nem lehet másnak tulajdonítani, mint annak, hogy a gép az embert legyűrte, hatalmába kerítette. Ennek az elgépiesedésnek egyik legszomorúbb következménye az emberi munkaerőben beálló felesleg. (The Post.)

Amikor a postát igénybevevő közönség a postavezetőséghez fordul, ez rendszerint azért történik, hogy panasszal éljen. Ha néha-néha a munka hevében tévedés történik, a panasz minden valószínűséggel nem marad el. A jól végzett, előzékeny szolgálat azonban száz meg száz esetben a közönség közönyében elcsikad. Ha arra gondolunk, hogy a közszolgálat más ágában mily nagy hibák és tévedések felett tér a közönség napirendre: a posta nagybecsülését kell látnunk abban a tényben, hogy a postahivatalban előforduló legcsekélyebb hiba megjegyzésre ad okot és panasz tárgyává lesz. Az uiság ingerével hatott és jóleső érzést váltott ki egyik londoni postahivatal személyzetéből egyik nyomdavállalatnak a postamester útján tolmácsolt hálás köszönete és elismerése azért az odaadó és kiváló munkáért, amit a személyzet 40 tonna súlyú, 90.000 darab nyomtatvány

kezelésével és továbbításával kifejtett. A postaszemélyzet életében ritkán előforduló ilyen esemény mindenesetre feljegyzésre méltó. (The Post.) dr. Lantos Béla.

A világ legfiatalabb „speaker”-e valószínűleg az alig 10 éves Maddick Dorotya, aki az ausztráliai Melbourne rádióállomás gyermekelőadásait tartja. (P. R. 1931. 234.)

Takarékosság. Az 1930. évben a német rádióhírdíj-társaságoknak 40% millió birodalmi márkát bocsátottak rendelkezésükre, ami csaknem egészen két millióval volt több mint az előző évi összeg. A rádióelőfizetők számának emelkedése sokkal nagyobbarányú volt s ennek következtében a rádióhírdíj-társaságok a fenti összegből előfizetőnként csak mintegy 13 RM-t kaptak, az előző évi 14 RM-val szemben. Hogy a Reichspost erős takarékosági politikát űz, kivüláglik nemcsak a fentiekből, hanem a következő kis összehasonlításból is: 1929-ben a műsorra fordított összegből egy előfizetőre 5.70 RM jutott, addig 1930-ban már csak 5 RM. Tehát emelkedő előfizetői szám, azaz emelkedő bevételekkel szemben csökkentett műsorköltséget találunk.

A német rádióhírdíj-társaságok költségei 1930-ban a következőképen alakultak:

Műsor	55.2%
Igazgatás	17.6%
Műszak	20.6%
Adók stb.	6.6%

(F. 1931. 354. old.)

A gazdasági helyzet. Ausztria, amint az köztudomású, ingyenes rádióengedélyt nemcsak a vakoknak, hanem a munkanélkülieknek és a keresetnélkülieknek is ad. A napokban közzétett erre vonatkozó statisztikája szerint 1931. év január 1-től 1931. szeptember 30-ig terjedő időben:

23.398 állástalannak összesen 72.852 hónapra elengedett díjak összege	153.704 S, és
1.897 vaknak összesen 16.866 hónapra elengedett díjak összege	33.732 S;
Összesen:	187.436 S

Ezzel szemben 1930. év január 1-től december 1-ig terjedő időben:

19.849 állástalannak összesen 76.701 hónapra elengedett díjak összege	135.402 S
1.659 vaknak összesen 19.908 hónapra elengedett díjak összege	39.816 S
Összesen:	175.218 S

(RWe. 1931. 1449. old.)

Ezekből az adatokból könnyen megállapítható, hogy a különféle címeken be nem szedett díjak összege erosen emelkedő irányt mutat s nabaar a folyó évi adatok csak szeptember 30-ig vonatkoznak, mégis jóval túlhaladta már a múlt év teljes összegét. Különösen az állástalanoknak adott kedvezmények összege emelkedik feltűnő irammal; minthogy a gazdasági melyponi a telutóra varnaio, az állástalanok növekedő számával egyidejűleg, Ausztria a be nem szedett rádiódíjaknak további nagy emelkedésére számítat.

Icsesz ringyes.

A Telefunken-társaság sikerei Venezuélában. Caracasi közies szériu a venezuelai kormány a Telefunken-társaságnak megőzást adott egy Maracayban, Aragua tartomány szekvarosaban építendő rádió adóes vevoallomas letesítésére. Az új állomást, mely rövidnullam rendszeren 20 kilowatt teljesítménnyel fog dolgozni, a tavióra és tavbeszélőre egyaránt tel lehet használni. Az állomás ugy az Egyesult-Államokkal, mint az Európával való forgalom céljaira fog szolgálni. Építési költségeit, melyeket 785.214 bolivianosra iranyoznak elo, teljes egészeben a venezuelai nemzeti kormány fedezi. (J. T. 1931:9.)

Rio de Janeiro és Sydney között megnyitott a rádiótávbeszélő-forgalom. (J. T. 1931:9.)

Nagybritannia és Japán közt rövidesen megnyitnak a rádiótávbeszélő-forgalom. Dr. Inada japán posta-, taviró- és tavbeszélő-miniszter legutóbbi angliai tartózkodását az Anglia és Japán közt berendezendő közvetlen rádiótávbeszélő-forgalom megbeszélésére is felhasználta. A beszélgetési kísérleteket rövidesen meg is kezdik s Rugby angol rádióállomáson az egyik antennát mar Japán felé irányították. (J. T. 1931:9.)

Rádiókiállítás a párisi gyarmatügyi kiállítás keretében. A francia rádióiparosok szindikátusa a párisi gyarmatügyi kiállítás keretében rendezte f. évi szeptember hó 3. és 13-ika közt az ú. n. VIII. párisi rádiószalonot. A kiállítás keretében különös gondot fordítottak a francia gyarmatok rádióberendezéseinek bemutatására. (J. T. 1931:9.)

A pontos idő közlése a távbeszélőelőfizetőkkel. Annak megállapítása kapcsán, hogy az automatizált távbeszélőhálózatokban a pontos időnek az előfizetőkkel való közlése nehézségekkel jár, az Ericson News svéd szaklap a Journal Télégraphique közlése szerint ismerteti annak a módját, ahogyan ezt a kérdést Svédországban megoldották. A kis kézikapcsolású hivatalokban a pontos idő után érdeklődő előfizetőket a kezelőnő látja el a szükséges felvilágosítással.

tással, a közepes kézikapcsolású hivatalokban pedig az írásbeli munkát végző személyzethez kapcsolják az érdeklődőt, ahol megmondják neki, hogy hány óra van. A nagy kézikapcsolású központokban, ahol a kapcsolószolgalat oly érös, hogy a kezelőnőt a szolgalat hátránya nélkül nem lehet ilyen információadással terhelni, valamint a nagy automatizált központokban az ilyen információadásra külön munkahelyeket rendeztek be, melyek csekély díj felszámítása ellenében bizonyos szolgalatok ellátására az előfizetők rendelkezésére állanak. Ilyen szolgalatok pld. a hívó félnek más számhoz való utasítása; annak közlése, hogy az előfizető nincs otthon; a távollevő előfizető címének, illetőleg hazatérése időpontjának közlése; a felhívók számainak feljegyzése (garde téléphonique), vagy bizonyos rövid üzenetek átvétele a távollevő előfizető számára; ébresztés; órajelzés, stb.

A felvilágosító, illetőleg tudakozó hivatalok igénybevétele Svédországban állandóan emelkedő tendenciát mutat s Stockholm-ban az 1925. évben adott 134.599 információval szemben 1930-ban már 205.208 információt számláltak, ami 5 év alatt 52 százalékos emelkedésnek felel meg. A stockholmi hivatal által elért bevétel is tekintélyes összegre emelkedett s 1930-ban elérte a 138 000 svéd koronát. Igen sok előfizető számára, mint pld. az orvosok számára, az információs hivatalok működése igen nagy fontosságú, felette értékes s emellett olcsó is. (J. T. 1931:9)

Berlinben, Hamburgban, Kölnben és Wiesbadenben rendszeresítették a távbeszélő üzenetközvetítő szolgalatot. A f. évi október hó 1-én Berlinben megindult távbeszélő-üzenetközvetítő szolgalat (Fernsprechkundendienst), melynek az a rendeltetése, hogy a távbeszélő-előfizetők távolléte vagy akadályoztatása esetén számukra bizonyos közléseket átvegyenek, megbízásukból bizonyos üzeneteket más előfizetők számára közvetítsenek vagy más természetű megbízásokat távbeszélő útján elintézzenek. Az új szolgalatot nemcsak minden távbeszélő-előfizető, hanem minden nyilvános állomás használója is igénybeveheti. Az üzenetközvetítő munkahely naponta 7—22 óra közt tart szolgalatot s vele minden megbízást távbeszélőn kell közölni. Az automatikus központokhoz kapcsolt állomásokról az üzenetközvetítőt a 04 szám tárcsázása útján kell hívni, kézikapcsolású központokhoz kapcsolt állomásokról pedig az üzenetközvetítőt (Kundendienst) kell kérni.

Az új szolgalat rendszeresítésével kapcsolatban a német posta az új szolgalatra vonatkozó tudnivalókat tartalmazó ismeretést adott ki, melyet a hivatalok kívá-

natra ingyen szolgaltatnak ki bárkinek. Az új szolgalatot a fent említett négy német városban egyelőre csak kísérletképpen rendszeresítették s annak további kiterjesztése az új szolgalat körül tervezett tapasztalatoktól függ. (D. V. 1931:41.)

Új rádióhíromdó adóállomás építése Izland szigetén. A „The Marconi Review” közlése szerint az izlandi kormány rendelkezésére a Marconi-társaság által épített nagydó, melyet a folyó évben helyeztek üzembe, igen jó eredménnyel működik. Az állomás, mely a sziget fővárosának, Rejkjavik-nek közelében, attól 6 mérföldnyire épült, egy régi kis-energiájú rádióhíromdó adóállomás pótlásaként létesült s az új állomás üzembehelyezése nagyban fellendítette az izlandi rádióhíromdót.

Az új P. A. 13 típusú Marconi-rendszerű adó, mely a rádiótechnika legújabb vívmányainak felhasználásával készült, bármely 1.050 és 1.300 méter közti hullámon tud dolgozni, normális hullámhossza azonban 1.200 méter. Energiája 13—18 kilowatt. Antennája 2, egyenként 150 méter magas toronyra van szerelve.

Az állomás műsorát a Rejkjavikben épült modern stúdió szolgaltatja. (M. R. 1931:31.)

Az olasz távbeszélő-társaságok által rendszeresített különleges szolgalatok. Az olasz fasiszta kormány kb. öt év előtt a belföldi távbeszélő-üzemet öt kereskedelmi jellegű magántársaságra ruházta s erre való tekintettel Olaszország területét ugyanennyi zónára osztotta. Az olasz állam a maga számára csak a külfölddel való távbeszélőforalmat, valamint néhány fontosabb belföldi távbeszélővonalat tartott fenn. A távbeszélőtársaságok tulajdonképeni feladatuk, a távbeszélgetések lebonyolítása mellett, üzletkörünek lehető kiterjesztése, bevételeik emelése és üzletfeleik lehető jó kiszolgálása érdekében számos különleges szolgalat ellátását vállalták magukra. E különleges szolgalatokat nem vezették be mindenütt egyidejűleg, hanem azokat az egyes helyeken jelentkező szükségletnek figyelembevételével rendszeresítik. A társaságok üzleti jelentései szerint a következő különleges szolgalatokkal találkoznak Olaszországban:

Autósegélyszolgalat, autóhívás, autóközúti szolgalat.

Színházi jegyrendelés, nyilvános automata távbeszélő állomások.

Előfizető távolléte esetén állomásának megfigyelése.

Pontos idő közlése. Ébresztő-szolgalat Menetrendi közlések.

Spoorthírek és időjelzés.

Megrendelések leadása távbeszélő útján, csomagkézbesítés.

Mentőszolgálat. Vasúti szolgálat. Távíratkövetítés.

Egyéb megbízások.

Az egyes különleges szolgálatok magyarázataként a társaságok a következőket közlik:

Autósegélyszolgálat. Milánóban a bajba került autósok bármely távbeszélő-állomásról felhívhatja a 025 számú távbeszélő-állomást, mely őt azonnal összeköti a segélyszolgálatra berendezett garázzsal.

Autó közúti szolgálat. E szolgálat révén a lombardiai országutakon közlekedő gépkocsik automata-távbeszélő útján közvetlen kapcsolást kaphatnak Milánóval, valamint a Lago Maggiore és Como tavak melletti állomásokkal. A felsőolaszországi nagy autó-utak végpontjain ugyancsak automata állomások állnak az utasok rendelkezésére, melyekről Milánóval, valamint a legközelebbi városi hálózattal kaphatnak összeköttetést. Dr. Havas Ferenc.

Dániában a rádiókészülékek nem foglathatók le. A dán kormány védi a rádiókészülékeket. Rendeletben adták ki, hogy a rádióvevőkészülékek azok közé a közszükségleti tárgyak közé tartoznak, amelyeket nem lehet végrehajtás útján lefoglalni. (Radiofona.)

Az olasz rádióállomások 1930-ban összesen 11.000 órahosszat közvetítettek műsort.

Grammofon-hangversenyek közvetítésének megtiltása. A dán kormány a dániai rádióállomásoknak megtiltotta a grammofonhangversenyek közvetítését, tekintettel arra, hogy Dániában sok a munkanélküli zenész. A dán kormány felfogása szerint a grammofonlemez-adások nagy konkurrenciát csinálnak a zenészeknek. (Radiofona.)

Amerikai rádióstatistika. A legújabb amerikai statisztika szerint az 522 amerikai rádióadóállomás műsora a következőképpen oszlik meg: előadások 10%; hírek 2%; hivatalos közlemények 1%; klasszikus zene 17%; jótékony célú előadások 1.5%; jazz zene és szórakozások 66%.

Uruguay legfontosabb rádióállomása, a montevideói adó, tekintettel Uruguay németajkú lakosságának nagy számára, elhatározta, hogy a jövőben német műsort is közvetít.

Az amerikai rádió jubileuma. Amerikában tizennegyedik évfordulóját ünnepelték annak, hogy az első rádióállomás megszólt. Minthogy az egyes adók többnyire nagy cégek reklámozásával kapcsolatosak, éppen ezek a nagy cégek gondoskodtak különleges programról, hogy a rádió népszerűségét ezzel is növeljék. (Radio Times.)

Kísérletek 400 kilowattal. Az amerikai East Pittsburg adóállomás nemrég kezdte meg kísérleti adásait 400 kilowattal. Az adóállomás 306 méteres hullámhosszon működik és azt reméli, hogy adásait, nagy energiája következtében, kedvező viszonyok mellett Európában is zavartalanul tudják majd venni. (Wordl Radio.)

Ne zavarj! A német birodalmi körzikra-társaság a rádióügyi társasággal együtt pályázatot hirdetett a következő téma fejtegetésére: „Mennyiben helyes a rendőrség beavatkozása a rádió érdekében a zavarások elhárítására?” A pályázat most járt le. Összesen tizenhét pályamunka érkezett be. Dr. Siegfried Orth (Drezda), Rudolf Enck tanácssegítő (Linz) és dr. Josef Stein törvénytudós tanácsos (Berlin) kaptak díjakat. (B. Z. a. M.)

Huber Oszkár.

HIREK.

Nouvelles.

A postaregale és a postakényszer címmel a lapunk legutóbbi számában megjelent tanulmányom kiegészítésre szorult. Mint a legújabban megérkezett svájci postajogi kézikönyvből megállapítottam, Svájc is megszüntette már a belföldi hírlapokra fennállott postakényszert. Csak a külföldön megjelenő és Svájcba küldött hírlapokra vonatkozóan maradt meg a postakényszer. E lapokra a svájci posta elég érzékeny díjat szab (példáyonként 1 $\frac{3}{4}$ ct). A postaregale célja, hogy a franciaországi, németországi és olaszországi hírlapokkal szemben a bel-

földi lapok védelemben részesüljenek, a mi a külön nemzeti nyelv nélküli svájci népnél érthető. Dr. Forster Károly.

A nemzetközi kereskedelmi kamara legutolsó kongresszusát a folyó év nyarán Washingtonban tartotta. A kamara távbeszélő bizottsága ebből az alkalomból jelentést terjesztett a kongresszus elé, melyben a nemzetközi távbeszélő forgalomban legújabban rendszeresített újításokat és haladást ismertette; így a többi közt felhívta a figyelmet a külön meghívással bejelentett beszélgetésekre, a tözsdei távbeszélő forgalomra, a külföldi táv-

beszélő névsorok megrendelésének új módjára, a bérelt beszélgetésekre stb. A távbeszélő összeköttetések további fejlesztésének kérdésével kapcsolatban a kongresszus német előadója, dr. Zapf különféle kívánságokat hangsúlyozott, nevezetesen: Spanyolországban is szükségesnek vélte a távkábelhálózat kiépítését, a német és olasz távkábelhálózatot illetőleg a Verona—Innsbruck—München létesítendő összeköttetés megépítését tartotta kívánatosnak, úgyszintén az Európa nyugati része és a keleti és délkeleti európai államok közti összeköttetés kiépítését is. Fontosnak vélte továbbá a várakozási idők csökkentését, az államok belföldi távbeszélő hálózatának jobb kiépítését, a külön meghívásos beszélgetések általános elfogadását, nemzetközi áramköröknek magánosok számára való bérbeadását. E kívánságokkal kapcsolatban a nemzetközi kereskedelmi kamara onajait a következőkben juttatta kifejezésre:

A nemzetközi távbeszélő szolgálatot illetőleg a kamara elégtétellel állapította meg, hogy a fejlődés terén további jelentős haladás történt s hogy úgy az igazgatások, mint a távbeszélő igénybevevők mindinkább belátják, mily nagy hordereje van a nemzetközi gazdasági élet szempontjából a gyorsaságnak, a pontosságnak és a mentől nagyobb távolságra való távbeszélés lehetőségének.

Azokat a kívánságokat, melyek még nem tekinthetők minden tekintetben megvalósítottaknak, különös figyelemmel arra, hogy a jövőben a nemzetközi távbeszélő összeköttetések még fokozottabb igénybevételére kell számítani, a következőkben foglalta össze:

1. A világ legfontosabb kereskedelmi gócpontjai közt nagyobb számú összeköttetés létsítése, tekintettel a C. C. I. elé terjesztett ezirányú javaslatokra.

2. Az összeköttetések létesítéséhez szükséges átlagidő csökkentése, valamint fokozatos csökkentése a közönséges beszélgetések várakozási idejének.

3. Végleges egységesítése a távolsági távbeszélő forgalomban igénybevehető beszélgetési csoportoknak és pedig úgy a belföldi, mint a nemzetközi forgalomban, hogy a távbeszélőt használók mindenütt ugyanazon a néven szereplő s azonos jegyzékekben feltüntetett beszélgetési fajok közt választhassanak.

4. A rendelkezésre álló nemzetközi távbeszélő összeköttetéseknek az egyes országokban oly módon való közzététele, hogy az azonos néven említett beszélgetési fajok különszolgálatok és feltételek feltüntetése mellett azokról az átlagfelek is biztosan tudomást szerezhessenek.

A nemzetközi kereskedelmi kamara felhívja a figyelmet arra is, hogy a távbeszélő általános igénybevétele s az összeköttetési lehetőségek kihasználása az áruk elosztásával és árusításával kapcsolatos ügyek elintézésénél, valamint az üzleti összeköttetések ápolása és fejlesztése szempontjából igen nagy jelentőségűek.

A közvetlen távbeszélő összeköttetéseket illetőleg a nemzetközi kamara annak figyelembevételére kéri az egyes államok távbeszélő igazgatásait, hogy az államok távbeszélő hálózatának használhatósága és hatástávolsága ne az illető államnak és szomszédállamainak berendezési színvonalától függjön, hanem azt a nagytávolságú forgalomra való tekintettel állítsák be. Ha valamelyik ország földrajzi fekvésénél fogva mintegy láncszerű összekötő kapocssá válik a nemzetközi távbeszélő forgalomban, akkor távbeszélő hálózatának használható és kifogástalan állapota különös fontosságú. Erre való tekintettel a nemzetközi kereskedelmi kamara nemzeti csoportjainak különösen figyelmébe ajánlja a délkelet-európai, valamint a nyugati és észak-európai országok közti közvetlen távbeszélő összeköttetések létesítésének fontosságát azzal, hogy országuk távbeszélő igazgatásánál nyomatékosan hassanak oda, hogy a távbeszélőt annyira fejlesszék, amennyire azt az illető ország belföldi és nemzetközi forgalmi szükségletei megkívánják. (E. F. D. 1931. 25/26.)

A Volta alapítvány első ülését az olasz villamossági társaság kezdeményezésére most tartotta meg az olasz akadémiai székházában Rómában Az ülésen Mussolini, Marconi, Grandi, valamint Compton Millian, Mme Curie és Aston Richardson külföldi akadémikusok vettek részt. Az alapítvány létrehozási munkálataiban 50 angol, olasz, német francia, dán, holland, svájci, orosz és amerikai tudós vett részt. Az első ülés szónoka Marconi és Corbino szenátor, a római egyetem fizikai intézetének igazgatója volt. (J. T. 1931. 10.)

A Western Union és a Radio Corporation cooperatiós működése. A Reuter iroda new-yorki ügynökségének hirodása a Western Union amerikai távirótársaság és a Radio Corporation amerikai rádiótársaság cooperatiós együttműködésének teréről számol be, mely szerint a két nagy észak-amerikai vállalat kábel, táviró és rádiószolgálataik lebonyolításánál egymást kölcsönösen támogatnák.

A cooperatiós szerződés értelmében, melynek azonban nincs fúzió jellege, a Western Union rendelkezésére állanak a Radio Corporation transzocéáni rádiótáv-

iróösszeköttetései, melyekkel a maga kábelösszeköttetéseit mintegy kiegészítheti, viszont a Western Union rendelkezésére bocsátja a Radio Corporationnak a maga hiva. alát. és amerikai sz. r. ázföldi hálózatát, melyeknél a Radio Corporation táviratai is feladhatók, illetőleg melyek a Radio Corporation táviratainak továbbításánál és kézbesítésénél is igénybevehetők. (J. T. 1931. 10.)

KÖNYVSZEMLE.

Bibliographie.

A távbeszélő 1929 évi általános statisztikája (Statistique générale de la téléphonie pour l'exercice 1929) a táviró unió berni nemzetközi irodájának kiadásában megjelent. Az új kiadmány ára 1 sv. frank postai költség nélkül.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatitkár.

Ingyen aranytöltőtollat *tizennégy karátos, eredeti amerikai gyártmányút (Parker rendszerű nyomótöltéssel) vagy egy*

Kürschner-féle kézilexikont *900 oldal, 32 táblázattal vagy egy*

Rádió-lámpát kap *a RADIOWELT minden éves előfizetője.*

Kérjen még ma mutatványszámot a RADIOWELT kiadóhivatalától, Wien, I. Pestalozzigasse 6. Legrészletesebb rádióműsorok, érdekes olvasmányok, gazdag műszaki rész, utasítások berendezések létesítésére, hangos film, rövid hullámhosszak, nagyszámú rézkarcillusztrációk, nyelvtanfolyamok és érdekesítő regények közlése.

SIRIUS MŰVEK **akkumulátor és elemgyár r.-t.**

Budapest, VI., Petneházy-u. 72. Telefon: Aut. 924—02.

a M. kir. Posta, a M. kir. Allamvasutak, a M. kir. Honvédelmi Minisztérium és az összes közüzemek szállítója.

Rádió, telefon, jelző és műszerelemei

elismerően **kitűnőek** és kizárólag **hazai gyártmányok**

Előfizetési felhívás a KÖZLEKEDÉSI SZAKNAPTÁR

1932. évre szóló koterere.

Főszerkesztő:

szigethi BARTÓS ANDOR dr.
ny. h. államtitkar, megyetemi ny rk.
tanar, országgyűlési képviselő

Szerkesztők:

FERENCZI PÁL
és
Dr. KOVÁCS JÓZSEF
m. kir. postatanácsos.

Van szerencsénk felhívni kartársaink szíves figyelmét a f. év második felében XXXVI-ik évtolyamban megjelenendő

1932. évre szóló könyvünkre.

A Közlekedési Szaknaptár 1932. évre szóló kötete

a tavalyinál is gazdagabb tartalommal, teljes vászonkötésben

jelenik meg.

Regi előfizetőink már tudják, hogy törekvésünk mindenkor az volt, hogy könyvünket évről-évre fejlesszük, tökéletesítsük, hogy valóban tartalmazza mindazokat az adatokat és magyarázatokat, amelyek a hivatalos életben elotordulhatnak és mint a postások nélkülözhetetlen kézikönyve, teljesítse hivatását.

Azon vagyunk, hogy közöljük mindazokat az adatokat, amelyek másutt csak nagy utánjárással találhatók meg és ebben az igyekezetünkben folyton bővítjük könyvünket.

1932. évi naptárunk többek között tartalmazni fogja:

Az 1932. évi naptárt, Időszaki beadványok jegyzékét, a Posta-, távirda- és távbeszélő-tarifákat, az Üzletszabályok kivonatát, a Kincstári és postamesteri alkalmazottak szolgálati szabályzatát, az Illetményszabályzatot és a Nyugdíjszabályzatot. A magyar posta állami személyzetének segélyző- és nyugdíjpótló-egyesületének és a m. kir. posta betegségi biztosító intézetének ismertetését, a tagok jogainak közlését.

Közölni fogjuk a postahatóságok szervezetét (ügybeosztását) és tisztviselőinek névsorát, a kincstári postahivatalok és az ott szolgálatot teljesítő postai alkalmazottak pontos névsorát

a kincstári hivatalvezetők arcképeivel,

a postamesteriek és postaügynökök névsorát, a postakiadók név- és rangsorát, a kincstári postaalkalmazottak (altiszteket és műszaki alkalmazottakat is beleértve) teljes rangsorozatos névsorát, az első eskü és beosztási hely megjelölésével.

Közöljük továbbá az összes postai szaktanfolyamok ismertetését (Felvétel, tantárgyak, vizsga, tankönyvek jegyzéke). Az összes kezdő állások betöltésénél alkalmazott szabályokat (iskolai előképzettség és egyéb feltételek, a különféle állásokra való alkalmazások feltételei, a kérvény mellékletei, címzése, benyújtásának módja, stb.) Az összes postaegyesületek ismertetését, vezetőinek névsorát, az elnökök arcképeit, a személyzet átutazásai alkalmával használható vendégszobák helyét, igénybevételeknek módját és a kedvezményeket (vasúti, hajózási, fürdői, kiküldetési, nyaralási, beszerzési, gyógykezelési, ösztöndíj, stb.), amelyeket kartársaink igénybe vehetnek.

Mindezen programunkon kívül hozzuk mindannak az ismertetését, ami könyvünk megjelenéséig a kartársainkat érdeklő ügyekben aktuális lesz.

E dús tartalom és az aranynyomású vászonkötés mellett a könyvet, amelynek bolti ára 20 pengő, kartársainknak úgy mint tavaly

4 pengő 50 fillér önköltségen alóli előfizetési áron

ajánljuk fel, amennyiben megbízásukat két héten belül hozzánk juttatják. Az aláírások sürgős megküldése azért szükséges, mert csak annyi könyvet készítetünk, ahány megrendelés kartársaink részéről beérkezik.

A naptárak ára 3 havi részletben is fizethető.

A KÖZLEKEDÉSI SZAKNAPTÁR
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, IV., Váci-utca 42. sz.